

πειράζων αὐτόν καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο πεῖλει, καὶ ζήτη. ¹⁾ Ὁ δὲ θέλων ²⁾ δικαιοῦν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Ἀνθρωπὸς τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὴν καὶ λησταῖς περιέπεσεν· οἱ καὶ ἐκθύσαντες αὐτόν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπηλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. ³⁾ Κατὰ συγκυρίαν δὲ ⁴⁾ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτόν ἀντιπαρήλθεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν, ἀντιπαρήλθε. Σαμαρεῖτης δὲ τις ὁδούων ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν εὐσπλαγχνίσθη· καὶ προσελθὼν κατέδρασε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ ὄϊνον· ἐπιβιβάσας δὲ αὐτόν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτόν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τὴν αὐρίον ἐξελθὼν ἐκβαλὼν δύο ⁵⁾ δηνάρια, ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὅ,τι ἂν προσδοπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστές. Ὁ δὲ

1) Ζήση, θὰ κληρονομήσης τὴν αἰώνιον ζωὴν.

2) Δικαιοῦν, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἠρώτησε διὰ νὰ διαδοῇ καὶ ὅχι διὰ νὰ πειράξῃ τὸν Ἰησοῦν.

3) Κατὰ συγκυρίαν = κατὰ τύχην.

4) Ἱερεὺς, Λευίτης, οἱ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ἀαρὼν, οἱ δὲ Λευῖται ἦσαν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ, ὑπηρετοῦν δὲ τοὺς ἱερεῖς ἐν τῷ Ναῷ ἦσαν διάκονοι.

5) Δυναρίαι, ῥωμαϊκὸν νόμισμα ἰσοδυναμοῦν πρὸς μίαν δραχμὴν περὶπου.

εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

Παρατηρήσεις.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι πλησίον ἡμῶν εἶνε πᾶς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι πάντα ἄνθρωπον ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν καὶ νὰ βοηθῶμεν αὐτόν πάσχοντα καὶ δυστυχούντα. Πρῶτον τὸ Εὐαγγέλιον ἐκήρυξεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἐξοχὴν ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος εἶνε ἀδελφὸς ἡμῶν, διότι εἶνε πλάσμα τοῦ αὐτοῦ Δημιουργοῦ, εἶνε τέκνον τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ πατρός· καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν αὐτόν ἀπὸ καρδίας, εἴτε ὁμοεθνὴς εἶνε, εἴτε ἑτεροεθνὴς, εἴτε ὁμόθρησκος, εἴτε ἑτερόθρησκος, εἴτε φίλος, εἴτε ἐχθρός. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Σαμαρείτου ἔδειξεν ὁ Κύριος τὴν ἀγάπην ταύτην. Ὁ Σαμαρεῖτης ἦτο ἐχθρὸς ἄσπονδος πρὸς τὸν περιπεσόντα εἰς τοὺς ληστές, καὶ ὅμως, ὅταν εἶδεν αὐτόν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκτρᾷ καταστάσει, ἡμιθανῆ καίμενον ἐκ τῶν τραυμάτων, λησμονεῖ τὴν ἐχθραν, λησμονεῖ τὸν κίνδυνον, τὸν ὅποιον διέτρεχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκ τῶν ληστών, καὶ σπεύδει νὰ σώσῃ ἄνθρωπον κινδυνεύοντα· δὲν ἀρκεῖται δὲ νὰ δώσῃ εἰς αὐτόν τὴν πρώτην βοήθειαν, ἀλλὰ τὸν παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν φέρει εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ φροντίζει νὰ συμπληρώσῃ τὸ φιλόανθρωπον ἔργον του. Τοιαύτη εἶνε ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη· ἀπάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει· οὐδέποτε ἐκπύπτει» (Α. Κορ. γ' 8). Ἡ ἀγάπη αὕτη μετέβαλε τῆς γῆς τὸ πρόσωπον· ἐπλήρωσε τὰ χάσματα καὶ τὰς διαιρέσεις τῶν λαῶν, κατήργησε τὴν δουλείαν, ἀνύψωσε τὴν οἰκογένειαν, ἐξίσωσε τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐξήπλωσε πανταχοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ μετέβαλε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς μίαν μεγάλην οἰκογένειαν. Ἡ ἀγάπη αὕτη πρέπει νὰ ἐπικρατῇ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν· διότι δὲν εἶνε

μετὴν οὐρανὸν

ἔδωκε

ἀληθῆς χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος, ὡς ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ Λευίτης, ὑπάγει ἀπλῶς εἰς τὸν ναὸν καὶ προσεύχεται, ἀλλὰ δεικνύεται ἀδιάφορος καὶ σκληρὸς πρὸς τὸν πάσχοντα. Ἐν τῇ ἐπικινδύνῳ τοῦ βίου ὁδῷ πολλοὶ κείνται ἡμιθανεῖς, πάσχοντες καὶ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, οὐ μόνον στεροῦμενοι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύοντες νὰ καταστραφῶσιν ἠθικῶς, νὰ συντριβῶσιν ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τῆς συμφορᾶς. Ἄς ἐνθυμώμεθα τοὺς ὠραίους λόγους τοῦ Ἰησοῦ: «Πορεύου, καὶ σὺ πράττε ὁμοίως», καὶ ἄς σπεύδωμεν νὰ βοηθῶμεν ὅσον δυνάμεθα πάντα ἀνεξαιρέτως πάσχοντα καὶ δυστυχῆ, μιμούμενοι τὸν φιλόανθρωπον Σαμαρεῖτην τοῦ Εὐαγγελίου, μιμούμενοι κατ' ἐξοχὴν τὸν ἀληθῆ καὶ τέλειον Σαμαρεῖτην, τὸν Κύριον ἡμῶν, ὅστις ἐνηνθρόπωσε καὶ ἔπαθε καὶ ἀπέθανεν, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἔκειντο γυμνοὶ καὶ τετραυματισμένοι καὶ ἡμιθανεῖς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Κυριακῇ ἐνάτῃ.

(Λουκ. ιβ' 16—21).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφρόνησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπε, Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω· καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχῇ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἂ δὲ ἡτοίμασας, τί νύ ἔσται; ¹⁾ Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ

1) Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν· ὅτι συνέθη εἰς τὸν ἄφρονα πλούσιον, τοῦτο συμβαίνει εἰς πάντα, ὅστις εἶνε παραδομένος εἰς τὰ υλικά ἀγαθὰ καὶ παραμελεῖ τὰ πνευματικά, ὅστις εἶνε πλούσιος υλικῶς, ἀλλὰ πτωχὸς ἠθικῶς.

μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν. Ταῦτα λέγων, ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Παρατηρήσεις.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Σωτὴρ ἡμῶν διδάσκει ὅτι ἡ λατρεία τῶν υλικῶν ἀγαθῶν, ἡ πλεονεξία, οὔτε τὴν ἐνταῦθα οὔτε τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν ἐξασφαλίζει. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πλουσίου τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου παρίστανται τὰ ἀποτελέσματα τῆς πλεονεξίας. Ὁ πλούσιος οὗτος γίνεται πλουσιώτερος· ἀλλ' ὅσῳ πλουσιώτερος γίνεται, τόσῳ αἱ φροντίδες αὐτοῦ αὐξάνουσιν. Εὐφρόνησαν οἱ ἄγροί του, καὶ ὡς ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων ἀναφωνεῖ· Τί νὰ κάμω; ὅχι διότι στερεῖται τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχει τόπον ἐπαρκῆ νὰ συνάξῃ τοὺς καρπούς του καὶ τὰ ἀγαθὰ του. Εἶνε δυστυχὴς ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐφορίας καὶ τοῦ πλούτου, καὶ τοῦτο διότι λατρεύει τὸν πλοῦτον· λησμονεῖ ὅτι εἶνε οἰκονόμος τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Λησμονεῖ ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι στεροῦμενοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, καὶ ἀντὶ νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν αὐτῶν σκέπτεται νὰ εὐρύνη τὰς ἀποθήκας του καὶ νὰ ἐναποταμιεύσῃ ἐκεῖ τὰ ἀγαθὰ του, διὰ νὰ δύναται ἐπὶ πολλὰ ἔτη νὰ ἀπολαμβάνῃ αὐτῶν, νὰ τρώγῃ, νὰ πίνῃ, καὶ νὰ εὐφραίνεται. Ἀλλ' ἀπεδείχθη ἄφρων, μωρός, ὡς λέγει ὠραιότατα τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον· διότι δὲν ἐσκέπτετο ὅτι ὁ θάνατος ἡδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς πᾶσαν στιγμήν, καὶ ἦλθε τῷ ὄντι, καὶ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἀπέκτησε μετὰ τόσων κόπων καὶ στερήσεων καὶ φροντίδων, ἐπὶ τῆς γῆς μὲν εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν αὐτόν, καὶ μετὰ θάνατον κατέστησαν αὐτὸν δυστυχῆ, διότι ὅλην τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἔστρεψεν εἰς τὰ υλικά ἀγαθὰ, δὲν ἐπραξεν ἔργα καλὰ, τὰ ὅποια μόνον παρακολουθοῦσι τὸν ἄνθρωπον καὶ πέραν τοῦ τάφου καὶ ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ εὐτυχίαν. Ἴδου πι-

στή εἰκὼν τῆς πλεονεξίας. Ὁ πλεονέκτης οὔτε Θεὸν ἀγαπᾷ οὔτε πλησίον· λατρεύει μόνον τὸν πλοῦτον καὶ εἰς αὐτὸν μόνον ἐλπίζει. Καὶ αὐτὰ τὰ προσφιλέστερα ὄντα ἀπαθῶς δύναται νὰ βλέπῃ δυστυχοῦντα, ἵνα μὴ ἐγγίξῃ τὸ χρεῖμα αὐτοῦ. Δύναται νὰ διαπράξῃ τὰ μεγαλύτερα ἀδικήματα διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του. Τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του στερεῖ τῶν πάντων καὶ ταλαιπωρεῖται καὶ ταρασσεται διαρκῶς καὶ ἀνησυχεῖ, διαλογιζόμενος πῶς νὰ διατηρήσῃ τὸν ὑπάρχοντα πλοῦτον καὶ πῶς ν' αὐξήσῃ αὐτόν. Καὶ οὕτω διέρχεται τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον δυστυχῆς, καὶ μετὰ θάνατον γίνεται δυστυχέστερος καὶ τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ ὑπερέαυτου Κριτοῦ. Ἄς φεύγωμεν τὴν πλεονεξίαν, ἥτις, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, εἶνε εἰδωλολατρεία· καὶ ἂς μὴ λησμονώμεν ὅτι ἡ μεγαλειτέρα ἐπὶ τῆς γῆς χαρὰ καὶ ἀπόλαυσις εἶνε νὰ βοηθῶμεν τοὺς πάσχοντας καὶ δυστυχεῖς καὶ ν' ἀσκῶμεν τὴν εὐγενεστάτην καὶ κυριωτάτην τῶν ἀρετῶν, τὴν φιανθρωπίαν.

Κυριακὴ Ἑρδεκάτη.

(Λουκ. 16. 16—24).

Εἶπεν ὁ Κύριος 1) τὴν παραβολὴν ταύτην. Ἀνθρωπὸς τις ἐποίησε 2) δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς· καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κληθεμένοις. Ἐρχεσθε, ὅτι ἤδη ἑτοιμὰ ἐστί πάντα. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἄγρὸν ἡγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν.

1) Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ἄνθρωπος εἶνε ὁ Θεός, δοῦλος εἶνε ὁ Χριστός ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας, κληθεμένοι εἶνε οἱ Ἰουδαῖοι, οἵτινες πρῶτοι κληθέντες δὲν ἐδέχθησαν τὴν κλήσιν, εἰτα δὲ ἐκλήθησαν οἱ ἐθνικοί, οἵτινες καὶ ἐπίστευσαν εἰς Χριστόν.

2) Δεῖπνον μέγα, οὕτω καλεῖται ἡ χριστιανικὴ πίστις, τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς χαρὰ καὶ εὐτυχία.

ἔρωτῶ σε 1), ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε, Ζεῦγῃ βοῶν ἡγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἔρωτῶ σε 2), ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε. Φυλάττω ἔγχυμα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ἀπήγγειλε τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ 3) Ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ 4) ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου. Πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Παρατηρήσεις.

Πρὸς δεῖπνον μέγα παραβάλλει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐν τῇ σημερινῇ περικοπῇ τὸ Εὐαγγέλιον, ἵνα δείξῃ ὅτι οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν καὶ ζῶντες συμφῶνως πρὸς τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ ἀπολαμβάνουσι τῆς ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας, ἐκ τῆς γαλήνης τῆς συνειδήσεως. Ἄλλ' ὥς οἱ Ἰουδαῖοι κληθέντες εἰς τὸ δεῖπνον δὲν ἐδέχθησαν τὴν κλήσιν, δὲν ἐπίστευσαν εἰς Χριστόν, προφασίζόμενοι ὅτι εἶχον ἀσχολίας καὶ φροντίδας ὑλικὰς, οὕτω καὶ πολλοὶ ἐξ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν, καίτοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστόν, καίτοι ἀκούομεν καθ' ἐκάστην τὴν θείαν φωνὴν τοῦ Εὐαγγελίου, δεικνυόμεθα ὅμως ἀδιά-

1-2) Ἐρωτῶ σε = παρακαλῶ σε.

3) Εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας = εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, τοὺς εἰδωλολάτρας.

4) Ἀνάγκασον = κάλεσον, κήρυξον μετ' ἐπιμονῆς καὶ ζήλου.

φοροι πρὸς αὐτήν, δὲν ἐκπληροῦμεν τὰ θρησκευτικὰ ἡμῶν καθήκοντα, καὶ δικαιολογούμεθα προβάλλοντες διαφόρους προφάσεις. Πολλοὶ καὶ ἐξ ἡμῶν προφασίζονται ὅτι δὲν ἔχουσι καιρὸν νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ ἀκούσωσι καὶ μελετήσωσι τὸν θεῖον λόγον καὶ νὰ προσευχηθῶσι, διότι ἀσχοιοῦνται εἰς τὰ καθημερινὰ αὐτῶν ἔργα, διότι ἔχουσι νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ὑλικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν. Μάταιαι καὶ ἐπιβλαβεῖς προφάσεις. Ἐχομεν καιρὸν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν ναὸν κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ θρησκευτικὰ ἡμῶν καθήκοντα, καὶ ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν τοῦτο, διότι ἀντλοῦμεν ἐντεῦθεν νέας δυνάμεις διὰ τὰ καθημερινὰ ἡμῶν ἔργα, διότι οὕτω δὲν λησμονοῦμεν ὅτι ἔχομεν ἀνάγκη τῆς θείας βοήθειας, καθόσον ἄνευ Θεοῦ οὐδὲν δυνάμεθα, διότι οὕτω διδασκόμεθα ὅτι ἐν Θεῷ πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα καὶ ὅτι πᾶν ἔργον ἡμῶν ἐπὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας πρέπει νὰ στηρίζεται, καὶ τότε τὴν ἐργασίαν ἡμῶν εὐλογεῖ ὁ Θεός, καὶ τότε οἱ καρποὶ τῶν κόπων ἡμῶν εἶνε ἀσφαλεῖς καὶ βέβαιοι. Διὰ τῶν ματαίων προφάσεων ἀπομακρυνόμεθα ὁλονὲν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ στερούμεθα τῆς βοήθειας αὐτοῦ, καὶ ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς εὐτυχίας. Μακρὰν λοιπὸν ἀφ' ἡμῶν αἱ προφάσεις, τὰς ὁποίας ἐκφραστικώτατα ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. Ὅταν πρόκηται νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πνευματικὰ ἡμῶν καθήκοντα, οὐδὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐμποδίῃ, οὐδεμίαν δικαιολογίαν πρέπει νὰ ζητῶμεν διὰ νὰ μὴ ἐκτελέσωμεν αὐτά, πᾶσαν δυσκολίαν πρέπει νὰ ὑπερνικῶμεν, καὶ τότε ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ θὰ εἶνε πάντοτε μεθ' ἡμῶν, καὶ χρηστοὶ καὶ ἐνάρετοι πολῖται θὰ γίνωμεν, καὶ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν θὰ καταταχθῶμεν.

Κυριακὴ Δεκάτη Πέμπτη.

(Λουκ, ιθ' 1-10).

Τῷ καιρῷ ¹⁾ ἐκείνῳ, διήρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἱερικῶ. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος· καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης ²⁾, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος. Καὶ ἐζήτησε ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστὶ καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. Καὶ προσδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ ³⁾ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι δι' ἐκείνης ἡμελλε διέρχεσθαι. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες· Ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶν ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι. Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἰδοὺ ⁴⁾ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· ⁵⁾ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι ⁶⁾ τετραπλοῦν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι

1) Διήρχετο, πορευόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

2) Ἀρχιτελώνης, εἰς ἐκ τῶν πρώτων, τῶν ἐπισήμων τελωνῶν· τελωνῶν δὲ ἦσαν ῥωμαῖοι ὑπάλληλοι, εἰσπράττοντες τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους οἱ Ἰουδαῖοι ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὑποτελεῖς εἰς τοὺς ῥωμαίους λαοὺς ἐπλήρωνον εἰς αὐτούς· ἦσαν μισθοὶ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ἐνεκα τοῦ ἔργου τῶν καὶ ἐνεκα τῶν ἀδικιῶν καὶ πιέσεων αὐτῶν. Διὰ τελωνῆς ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ εἶπε τὸ αὐτὸ καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ διεφθαρμένος.

3) Συκομορέα = συκῆμιος.

4) Τὰ ἡμίση, ἀντὶ τοῦ πέμπτου, ὡς ὥριζεν ὁ μωσαϊκὸς νόμος νὰ δίδεται εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα εἰς τοιαύτας περιστάσεις.

5) Εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἂν παρανόμως εἰσέπρατά τι, ἥρπικα.

6) Τετραπλοῦν, ὁ νόμος ἀπῆτει τὸ διπλοῦν.

καὶ αὐτὸς ¹⁾ υἱὸς Ἀβραάμ ἐστι. Ἦλθε γάρ. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Παρατηρήσεις.

Πολλὰ διδασκόμεθα ἐκ τῆς περικοπῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Ὡς ὁ Ζακχαῖος. ἦτο μικρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν, οὕτω καὶ ἡμεῖς εἴμεθα μικροὶ ἡθικῶς καὶ ἐν τῇ ἀτελείᾳ ἡμῶν δὲν δυνάμεθα εὐκόλως νὰ πράξωμεν τὸ καλόν. Ἀλλ' ὡς ὁ Ζακχαῖος διὰ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως κατάρθωσεν ὅ,τι ἐπέθετο, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἐπιμένωμεν, δυνάμεθα νὰ υπερνικήσωμεν πᾶν ἐμπόδιον, τὸ ὅποῖον μᾶς παρεμβάλλεται εἰς τὴν κατάρθωσιν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ θέλησις εἶνε ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων δώρων τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς. Ὅταν ἔχωμεν τὴν θέλησιν ἰσχυράν, δυνάμεθα νὰ καταστῶμεν ἀληθῆς εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐκπληρώσωμεν οὕτω τὸν ὑψηλὸν ἡμῶν προορισμόν. Ὡς τὸν Ζακχαῖον. οὕτω καὶ ἡμᾶς καλεῖ ὁ Ἰησοῦς, λέγων εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν. «Κατάβα ταχέως· διότι σήμερον πρέπει νὰ μείνῃς εἰς τὸν οἶκόν σου». Ἦκουσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ζακχαῖος, καὶ μετενόησεν εἰλικρινῶς καὶ ἐσώθη· ἀκούοντες καὶ ἡμεῖς τὰ θεῖα ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου ἅς μετανοήσωμεν εἰλικρινῶς καὶ τὴν μετάνοιαν ἡμῶν ἅς δεῖξωμεν δι' ἔργων. Ἄν τινα ἡδικήσωμεν, ἅς ἐπανορθώσωμεν τὸ ἀδίκημα· πρὸ πάντων δὲ ἅς δεῖξωμεν τὴν ἀγάπην ἡμῶν πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς ἐλεοῦντες αὐτούς, ὡς ὁ Ζακχαῖος. Τότε καὶ ἡμεῖς θὰ σωθῶμεν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ θὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν Χριστὸν ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καὶ θὰ βασιλεύσῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ἀληθὴς χαρὰ καὶ εὐτυχία.

1) Υἱὸς Ἀβραάμ, Ἰουδαῖος.

Κυριακῇ Δεκάτῃ Ἑκτη.

Τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου.

(Λουκ. 17· 10—14).

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν ¹⁾ εἰς τὸ ἱερὸν προσευχασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος Τελώνης. Ὁ ²⁾ Φαρισαῖος σταθεῖς πρὸς ἑαυτόν, ταῦτα προσήρχετο. Ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ ³⁾ Τελώνης· νηστεύω ⁴⁾ δις τοῦ Σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ Τελώνης, μακρόθεν ἐστῶς, οὐκ ἠθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπεν, εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων. Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν. Κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

1) Εἰς τὸ ἱερὸν, ἦτοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ὅστις ἦτο φιλοδομημένος ἐπὶ τοῦ λόφου Ἀμορίας ἐν Ἱεροσολύμοις.

2) Φαρισαῖοι, καλοῦνται οὕτω ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ φ α ρ ῖ ς = χωρίζειν, διότι ἐχωρίζοντο ἀπὸ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, τοὺς ὁποίους καὶ περιεφρόνουν, καὶ ἀφιεροῦντο εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Ἦσαν υπερήφανοι, ἐνόμιζον ὅτι ἦσαν δίκαιοι καὶ ἄμωπτοι, ἢ εὐσεβεῖά των ἦτο ἐξωτερικὴ, ἐποιοῦν τὰ πάντα πρὸς τὸ θεαθῆναι, πρὸς ἐπίδειξιν· διὰ τοῦτο συχνότατα ἠλεγχεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλῶν ὑποκριτὰς καὶ ψευδοπροφῆτας, ἦτοι ψευδεῖς καὶ διεφθαρμένους διδασκάλους τοῦ λαοῦ.

3) Τελώνης ἰδ. ἀνωτ. 71.

4) Δις τοῦ Σαββάτου. ἦτοι δις τῆς ἑβδομάδος, δηλαδὴ Πέμπτην καὶ Δευτέραν· ἐκτὸς τῶν κανονισμένων νηστειῶν, οἱ Φαρισαῖοι ἐνήστεινον καὶ τὴν Δευτέραν καὶ Πέμπτην, διότι ἐλέγετο ὅτι κατὰ μὲν τὴν Πέμπτην ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη, κατὰ δὲ τὴν Δευτέραν κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Παρατηρήσεις.

Τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπεν ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν Φαρισαίων, νὰ συστήσῃ δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ τελῶνου. Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ὁ Φαρισαῖος πλήρης αὐταρεσκείας καὶ οἰήσεως προσευχόμενος εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ, διότι εἶνε τέλειος· διότι δὲν εἶνε ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, διότι οὐδένα ἠδίκησεν ἢ προσέβαλε, διότι ἐνήστευε καὶ ἔδιδεν ἐλεημοσύνην. Ὁ τελῶνης ἐν πλήρει συναισθῆσει τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ, τεταπεινωμένος, οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τολμᾷ νὰ ὑψώσῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τύπτει τὸ στήθος του καὶ ζητεῖ συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τοιαύτην προσοχὴν ὁ τελῶνης κατέβη δεικναιωμένος μᾶλλον ἢ ὁ Φαρισαῖος, ἥτοι ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐν τῇ ἀγιότητι αὐτοῦ ἤκουσε τὴν προσευχὴν τοῦ τελῶνου καὶ οὐχὶ τοῦ Φαρισαίου, εὔρε τὸν Φαρισαῖον ἡθικῶς κατώτερον τοῦ ταπεινόφρονος καὶ μετανοήσαντος τελῶνου. Οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶνε τέλειος· πάντες ἔχουσι τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ὅστις ἀνομολογῇ τὰς ἐλλείψεις του καὶ λυπεῖται δι' αὐτάς εἰλικρινῶς καὶ μετανοεῖ εἶνε ἀνώτερος ἐκείνου, ὅστις νομίζει ἑαυτὸν ἄπταιστον καὶ ἀναμάρτητον ἢ προσποιεῖται ὅτι ἀγνοεῖ τὰς ἐλλείψεις του. Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ δεῖννύεται ὡσαύτως ὅτι ὁ χριστιανός, διὰ νὰ ἔχῃ ὀρθὴν ἰδέαν περὶ τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ ἀξίας, δὲν πρέπει νὰ συγκρίνῃ ἑαυτὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀτελεῖς ἀνθρώπους καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ παραστήσῃ ἑαυτὸν ἀνώτερον αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις εἶνε τέλειος, καὶ πρὸς τὸν ὅποιον εἴμεθα προωρισμένοι νὰ ἐξομωθῶμεν. α" Ἐσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς περὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν». Ἄς φεύγωμεν λοιπὸν τὴν ὑπερηφάνειαν, διότι ὁ ὑπερήφανος, νομίζων ἑαυτὸν τέλειον καὶ ἀνώτερον πάντων, οὔτε εἰς τὸν Θεόν

πιστεύει καὶ ὑποτάσσεται, οὔτε τὸν πλησίον του ἀγαπᾷ, οὔτε τὰς ἐλλείψεις του καὶ τὰ ἁμαρτήματά του αἰσθάνεται, καὶ ἀδιόρθωτος διὰ τοῦτο μένει καὶ μισητός καθίσταται καὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄς εἴμεθα δὲ ταπεινόφρονες, διότι ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡμῶν αἰσθάνομενοι τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν καὶ τὰ ἁμαρτήματα, ταπεινούμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπτασσοῦμεθα εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, προσπαθοῦμεν νὰ διορθώσωμεν τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ ἁμαρτήματα καὶ οὕτω τελειοποιούμεθα καθ' ἐκάστην καὶ γινόμεθα ἀγαπητοὶ καὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄς μὴ λησμονώμεν ποτε τοὺς ὀραίους λόγους τοῦ Ἰησοῦ· «Πᾶς ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.»

Κυριακὴ Δεκάτη Ἑβδόμη.

Τοῦ Ἀσώτου.

(Λουκ. ιε' 11—32).

Εἶπεν ὁ Κύριος ¹⁾ τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἀνθρωπὸς τις εἶχε δύο υἱούς· Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ. Πάτερ, δός μοι ²⁾ τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· καὶ διέδωκεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μα-

1) Ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ἄνθρωπος ἔχων δύο υἱούς εἶνε ὁ Θεός. Πρεσβύτερος υἱός εἶνε ὁ Φαρισαῖος ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον δίκαιος, νεώτερος υἱός εἶνε ὁ ἁμαρτωλός.

2) Τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας = δός μοι τὸ ἀντικείμενον τῆς περιουσίας. Κατὰ τὸ κληρονομικὸν τῶν Ἰουδαίων δίκαιον ὁ νεώτερος ἀδελφὸς ἐλάμβανε τὸ ἡμισυ ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐλάμβανεν ὁ πρεσβύτερος. Περουσία δὲ σημαίνει ἐνταῦθα τὰ ὀψία καὶ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ.

κράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκεῖνην· καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκεῖνης· καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἦσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε, Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλυμαι; ἀναστὰς πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου, ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ εὐσπλαχνίσθη καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν· Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπε δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ἐξενέγκατε τὴν ¹⁾ στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν ²⁾ μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν· ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὸς ἦν, καὶ εὗρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε ³⁾ συμφω-

1) Στολὴν πρώτην, δακτύλιον, ὑποδήματα, δι' αὐτῶν δηλοῦται ὅτι ὁ μετανοήσας γίνεται καὶ πάλιν υἱός.

2) Μόσχος σιτευτός, θρεμμένος διὰ σφάξιμον· παχὺ μοσχάρι. Τοῦτο σημαίνει τὴν μεγάλην χαρὰν τοῦ πατρὸς διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀσώτου υἱοῦ.

3) Συμφωνίας καὶ χορῶν, μουσικὰ ὄργανα, ᾠσματα καὶ χοροί, καὶ ταῦτα εἰς ἑκφρασιν τῆς χαρᾶς.

νίας καὶ χορῶν καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν, ἐπυνθάνετο τί εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἤκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτόν ἀπέλαθεν. Ὁργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· Ἰδοὺ, τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἓνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἔστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὸς ἦν καὶ εὗρέθη.

Παρατηρήσεις.

Διὰ τῆς ὥραιας ταύτης παραβολῆς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν παριστᾷ τὴν ἀγάπην καὶ εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς μετανοοῦντας ἁμαρτωλοὺς. Ὁ ἄσωτος υἱὸς ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καταστρέφει διὰ βίου ἀσώτου πάντα τὰ ὑλικά καὶ πνευματικά ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, καὶ καταντᾷ εἰς τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν· ἐγκαταλείπεται ὑπὸ πάντων καὶ περιφρονεῖται, ζητεῖ δὲ βοήθειαν παρὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην. Τοιαῦτα εἶνε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀσωτείας. Ἐν τῷ μέσῳ τοιαύτης δυστυχίας συνέρχεται εἰς ἑαυτὸν ὁ ἄσωτος υἱός, συναισθάνεται τί ἐπραξεν, ἐνθυμεῖται μετὰ δακρύων τὴν προτέραν εὐτυχίαν καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν παρὰ τοῦ πατρὸς του· τοῦτο δὲ καὶ πράττει. Ὁ δὲ Θεὸς ἐν τῇ ἀπέιρῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ πλήρης χαρᾶς ὑποδέχεται τὸν μετανοήσαντα υἱὸν καὶ τὸν συγχωρεῖ. Καὶ τὴν προτέραν δυστυχίαν τοῦ ἀσώτου διαδέχεται ἡ χαρὰ καὶ

ἡ εὐτυχία. Ἡ ἀσωτεία κατέστησεν αὐτὸν νεκρὸν ἡθικῶν καὶ τὸν κατέστρεψεν· ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια ἀνέστησεν αὐτὸς ἀπὸ τοῦ τάφου τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν ἔσωσεν. «Νεκρὸς ἦτο, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦτο, καὶ εὗρέθη». Ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος υἱὸς ὀργίζεται διὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀντὶ νὰ χαρῇ, καὶ δεικνύει οὕτω ὅτι ἡ ἀρετὴ του ἦτο ψευδής, διότι προήρχετο ἐκ συμφέροντος, καὶ διὰ τοῦτο τὴν σκληρότητα δεικνύει πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφόν. Πολλὰ διδασκόμεθα ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης. Βλέποντες ποῦ ὀδηγεῖ ἡ ἀσωτεία, διδασκόμεθα ὅτι ὀφείλομεν νὰ φεύγωμεν αὐτήν, νὰ ζῶμεν δὲ σωφρόνως καὶ ἡθικῶς, διότι ἡ μὲν ἀσωτεία καὶ ἡ ἁμαρτία ὀδηγοῦσιν ἀνευκτῶς εἰς τὴν δυστυχίαν, ἡ δὲ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς τὴν εὐτυχίαν. Διδασκόμεθα ἐπίσης, ὅτι, ὅσκις ὡς ἄνθρωποι πταίομεν, δυνάμεθα δι' εἰλικρινοῦς μετανοίας νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸ κακόν, τὸ ὅποϊον ἐπράξαμεν, καὶ νὰ ἀνακτῶμεν τὴν προτιμωμένην γαλήνην τῆς συνειδήσεως. Πόσον εὐτυχὴς εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις δι' ὅλου τοῦ βίου διατηρεῖ τὴν παιδικὴν ἀθωότητα καὶ καθαρότητα τῆς καρδίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ ἀληθὴς εὐτυχία! Ἄς μὴ λησμονῶμεν ἐν τέλει ὅτι δὲν πρέπει νὰ φαινόμεθα ἀπλῶς δίκαιοι, ἀλλὰ καὶ νὰ εἴμεθα· νὰ πράττωμεν τὸ καλὸν ὅχι ἐκ συμφέροντος καὶ ἐξ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ καλόν, διότι τὸ καλὸν εἶνε θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Κυριακῇ τῆς Ἀποκρεω.

(Ματθ. κε' 31—46).

Εἶπεν ὁ Κύριος· "Ὅταν ἔλθῃ ¹⁾ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ²⁾ ἐν τῇ ὁδῇ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι Ἀγγελοι μετ' αὐ-

1) Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ὁ Κύριος ἡμῶν.

2) Ἐν τῇ ὁδῇ = ἐνδόξως.

τοῦ, τότε ¹⁾ καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ²⁾ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με· ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· Κύριε, πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δὲ σὲ εἶδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν; πότε δὲ σὲ εἶδομεν ἄσθενῃ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἐρεῖ αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα γάρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἄσθενής καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοί, λέγοντες· Κύριε, πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἄσθενῃ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν

1) Καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης, φράσις μεταφορικὴ σημαίνουσα ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἔλθῃ ὡς ἐνδοξος καὶ κυρίαρχος Κριτής.

2) Ἀπὸ τοῦ ἀπαταβολῆς κόσμου ὁ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου.

ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Παραταρήσεις.

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Σωτὴρ ἡμῶν παριστᾷ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Πάντες οἱ ἄνθρωποι, πάντα τὰ ἔθνη, θὰ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ υπερτάτου Κριτοῦ. Εἰς δύο μεγάλας τάξεις θὰ διαιρεθῶσιν οἱ ἄνθρωποι, εἰς δικαίους, οἵτινες ταραβάλλονται πρὸς πρόβατα διὰ τὸ πρᾶον καὶ ἡμερον καὶ καρποφόρον αὐτῶν, καὶ εἰς ἀδίκους, οἵτινες ταραβάλλονται πρὸς ἐρίφια διὰ τὸ σκληρόν καὶ ἄγριον καὶ ἄκαρπον αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν δίκαιοι θὰ ἀνταμειφθῶσι, θὰ γίνωσι μέτοχοι τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος· οἱ δὲ ἀδικοὶ θὰ τιμωρηθῶσι, θὰ πορευθῶσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Ὡς μέτρον τῆς κρίσεως χρησιμεύει ἡ φιλανθρωπία· θὰ ἀνταμειφθῶσιν οἱ ἐλεήσαντες τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς, θὰ τιμωρηθῶσι δὲ οἱ μὴ ἐλεήσαντες αὐτοὺς. Καὶ διατί; διότι ἡ ἀληθὴς φιλανθρωπία ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀγάπης, ἐκ δὲ τῆς ἀγάπης ἀπορρέουσι πᾶσαι αἱ ἀρεταί· ὅπου δὲ ἐλλείπει ἡ ἀληθὴς φιλανθρωπία, ἐκεῖ ἐλλείπει ἡ ἀγάπη, ἥτις εἶνε τὸ κύριον γνώρισμα τοῦ χριστιανοῦ, καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀρετὴ. Μόνον ὁ ἔχων ζῶσαν χριστιανικὴν ἀγάπην εἶνε ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, διότι οὐδένα ἀδικεῖ καὶ βλάπτει, πράττει δὲ πᾶν ὅ,τι δύναται ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ὁ δὲ μὴ ἔχων τὴν ζῶσαν χριστιανικὴν ἀγάπην εἶνε κακὸς καὶ ἀδικός· διότι δὲν δύναται νὰ εἶνε συμπαθὴς πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ φιλάνθρωπος, εἶνε δὲ ἱκανὸς νὰ πράξῃ τὰ μέγιστα ἀδικήματα καὶ ἐγκλήματα. Ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ λοιπὸν περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ ἀρεταί· διὰ τῆς φιλανθρωπίας προλαμβάνονται πᾶσαι αἱ κακίαι· καὶ διὰ τοῦτο ἡ φιλανθρωπία εἶνε ἡ οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ, χρησιμεύει δὲ ὡς μέτρον τῆς μελλούσης κρίσεως. Ἄς εἴμεθα λοιπὸν φιλάνθρω-

ποι καὶ ἐλεήμονες πρὸς τὸν πλησίον ἡμῶν, ὃς ἐρχόμεθα ἀρωγοὶ πρωθύμως καὶ ἀφιλοκερδῶς εἰς πάντα δυστυχὴ καὶ πάσχοντα, ἐνθυμούμενοι ὅτι πᾶν ὅ,τι πράττομεν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ δυστυχῶν, εἶνε ὡς νὰ τὸ πράττωμεν πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὅστις τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς ἐκάλεσεν ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ἀδελφούς αὐτοῦ. «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε,» Διὰ τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἐπὶ τῆς γῆς αἰσθανόμεθα χαρὰν ἀνέκφραστον, διότι σώζομεν ἀνθρώπινα πλάσματα ἀπὸ τοῦ κινδύνου, καὶ μετὰ θάνατον κληρονομοῦμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Τῇ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου.

(Ματθ. ζ', 14—21)

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποὶ¹⁾· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι²⁾ ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώ-

1) Ἀφανίζουσι = παραμορφώνουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ἵνα φανῶσιν ὅτι νηστεύουσιν.

2) Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν, ἥτοι ἔλαβον τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὅποیان ἐξήτουν, δηλαδὴ ἐδοξάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἅρα δὲν θὰ ἀνταμειφθῶσι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐν τῇ παντογνωσίᾳ αὐτοῦ γινώσκει τὰς πονηρὰς τῆς καρδίας αὐτῶν διαθέσεις.

σει σοι ¹⁾ ἐν τῷ φανερωῖ. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Παρατηρήσεις

Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μᾶς διδάσκει πρῶτον ὅτι ὀφείλομεν νὰ συγχωρῶμεν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων, ἂν θέλωμεν νὰ συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν. Ἐν τῇ ἀτελείᾳ ἡμῶν ἁμαρτάνοντες ἔχομεν χρεῖαν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχωρήσεως· ἀλλ' ὁ Θεὸς συγχωρεῖ μόνον τοὺς μετανοοῦντας, βάσις δὲ τῆς μετανοίας εἶνε ἡ συναίσθησις τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν· ὅταν ὅμως δὲν συγχωρῶμεν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων, δεικνύομεν ὅτι δὲν αἰσθανόμεθα τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν· ἄρα ὁ Θεὸς δὲν συγχωρεῖ ἡμᾶς. Ἄς εἴμεθα λοιπὸν ἐπεικεῖς καὶ ἀνεξίκακοι πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τότε καὶ ὁ Θεὸς θὰ εἶνε ἐπεικεῖς καὶ ἀνεξίκακος πρὸς ἡμᾶς. Ἄς μιμῶμεθα τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, ὅστις ἀπὸ τοῦ σταυροῦ συνεχώρησε τοὺς σταυρωτάς του. Διδάσκει ἡμᾶς ἔπειτα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ νηστεύωμεν, ὡς οἱ Φαρισαῖοι, πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ νὰ νηστεύωμεν τὴν ἀληθῆ ἐκείνην νηστείαν, ἣτις δὲν συνίσταται ἀπλῶς εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ φαγητῶν τινῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ κακίας, εἰς τὴν χαλιναγωγῆσιν τῶν παθῶν, εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ εἰς τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν. Τοιαύτην νηστείαν ὀνομάζει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν νηστείαν ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ τοιαύτην μόνον νηστείαν ὁ ἄνταρμείψῃ ὁ Θεὸς ἐν τῇ μελλούσῃ

1) Ἐν τῷ φανερωῖ = ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει.

ζωῇ. Διδάσκει ἡμᾶς ἐν τέλει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφοσιούμεθα εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, διότι ταῦτα εἶνε σθαρρὰ καὶ πρόσκαιρα, δὲν δύνανται δὲ μόνον νὰ καταστήσωσι τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῇ, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὰ πνευματικά ἀγαθὰ, τὴν ἀρετὴν, ἣτις εἶνε ἀφθαρτος καὶ αἰωνία, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ μόνῃ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς εὐτυχία. Ὅταν εἰς τὰ ἐπίγεια καὶ ὑλικά ἀγαθὰ ἀφοσιούμεθα, τότε καὶ ἡ καρδία ἡμῶν ἀποβαίνει ἐπίγειος καὶ ὑλική, ἀπογυμνοῦται ἀπὸ παντὸς εὐγενοῦς αἰσθήματος· ὅταν τὸναντίον ἐπιδιώκωμεν οὐράνια καὶ πνευματικά ἀγαθὰ, τότε καὶ ἡ καρδία ἡμῶν ἀποβαίνει οὐρανία καὶ πνευματική, πληροῦται δὲ παντὸς εὐγενοῦς αἰσθήματος· «Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν».

Δ'.

Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον.

Κυριακὴ Πρώτῃ τῶν Νηστειῶν

(Ἰωάν. α'. 44—52)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελεῖν εἰς τὴν ¹⁾ Γαλιλαίαν· καὶ εὕρισκε Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαιῶν, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Εὕρισκε Φίλιππος τὸν Ναθαηὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ·²⁾ Ὁν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ Προφῆται, εὐρήκαμεν Ἰησοῦν τὸν ³⁾ υἱὸν τοῦ Ἰησοῦ³⁾

1) Γαλιλαία ἐπὶ Χριστοῦ ἑκαλεῖτο οὕτως ἡ βόρειος Παλαιστίνη, ἡ κειμένη πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰορδάνου καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Σαμαρείας.

2) Ὑἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, ἥτοι τὸν νυμφίον τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωσήφ (Ματθ. γ'. 55).

3) Τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ· τὸν κατοικοῦντα ἤδη ἐν Ναζαρέτ

τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ ¹⁾. Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἐρχου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τῇ συκῇ, εἰδόν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναήλ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ραββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ⁴⁾ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶπόν σοι· Εἰδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψει. Καὶ λέγει αὐτῷ ⁴⁾· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Παρατηρήσεις.

Ἡ πρώτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν λέγεται Κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας, διότι κατ' αὐτὴν γίνεται μνεία τῆς κατισχύσεως τῆς ὀρθῆς διδασκίας περὶ εἰκόνων, τὰς ὁποίας οἱ καλούμενοι εἰκονομάχοι οἱ ἀναφανέντες κατὰ τὸν ὀγδοὸν αἰῶνα ἠθέ-

της Γαλιλαίας διὰ τοῦτο καλούμενον Ναζωραῖον. Ὁ Φίλιππος ὁμιλεῖ ἐνταῦθα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς ἐθεώρει αὐτὸν ὁ λαὸς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δημοσίου αὐτοῦ βίου.

1) Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; ἡ Ναζαρέτ ἦτο πόλις μικρὰ καὶ ἀσήμαντος, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦς ἐθεωροῦντο ἄχρηστοι καὶ ἀνωφελεῖς· διὰ τοῦτο ὁ Ναθαναήλ ἀπορῶν ἐρωτᾷ· Ἐκ τῆς Ναζαρέτ δύναται νὰ προέλθῃ ἀγαθόν τι;

2) Ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης, ἦτοι ἄξιος ἀπόγονος τοῦ Ἰακώβ, ὅστις καὶ Ἰσραὴλ ἐκαλεῖτο, καὶ ἐκ τοῦ ὅπου οἱ Ἰουδαῖοι καλοῦνται καὶ Ἰσραηλῖται.

3) Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ἦτοι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

4) Ἀμὴν = βέβαια· πρὸς μείζονα ἔμφασιν ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὡς ἐνταῦθα.

λησαν νὰ ἐκβάλωσιν ἐκ τῶν ναῶν. Τοὺς εἰκονομάχους κατεδικασεν ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐβδόμῃ οἰκουμένηκῃ Σύνοδος, ἥτις ὥρισε νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τοῖς ναοῖς αἱ εἰκόνες, νὰ ἀποδίδεται δὲ εἰς αὐτάς τιμὴ καὶ προσκύνσεις, οὐχὶ δὲ λατρεία, ἥτις ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν. Αἱ εἰκόνες οὐ μόνον κοσμοῦσι τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς πιστοὺς, διότι ἀνυψοῦσι τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα καὶ προτρέπουσιν αὐτοὺς εἰς μίμησιν τοῦ ἁγίου αὐτῶν βίου. Ἡ Κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας πρέπει νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς ἡμᾶς μάλιστα τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ὅτι, ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀληθῶς ὀρθόδοξοι, ὁφείλομεν, ὡς ὁ Φίλιππος, νὰ ἀκολουθῶμεν τῷ Χριστῷ καὶ νὰ ζῶμεν συμφώνως πρὸς τὰ θεῖα παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου· ὅτι ὁφείλομεν νὰ εἴμεθα, ὡς ὁ Ναθαναήλ, καθαροὶ καὶ ἄδολοι καὶ εἰς τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰ αἰσθήματα, καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις ἡμῶν· διότι ὅπου ὑπάρχει δόλος καὶ ἀπάτη, ἐκεῖ ἐλλείπει ἡ ἀληθὴς εἰς Χριστὸν πίστις· ὁ Χριστὸς ἐμακάρισε τοὺς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εἶπεν ὅτι οἱ μαθηταὶ του πρέπει νὰ εἶνε ἁθῶι ὡς αἱ περιστερὰ καὶ ἀπηλλαγμένοι πάσης πονηρίας ὡς τὰ μικρὰ παιδία. Ἄς ἐνθυμώμεθα πάντοτε τοὺς ὁραίους λόγους τοῦ Φιλίππου πρὸς τὸν Ναθαναήλ. Ἐρχου καὶ ἴδε· ἄς προσερχώμεθα δὲ εἰς τὸν Χριστόν, ἄς καθήμεθα ὡς ἡ Μαρία παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἄς ἀκούωμεν μετὰ προσοχῆς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ θὰ ἴδωμεν καὶ θὰ πεισθώμεν ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Σωτὴρ τῶν ἀνθρώπων· τότε δὲ θὰ ὁμολογῶμεν παρρησίᾳ τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς αὐτόν καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνωμεν μετὰ τοῦ Ναθαναήλ· Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

Κυριακὴ Τρίτη τῶν Νηστειῶν.

(Μάρκ. η' 34—38 καὶ θ' 1).

Εἶπεν ὁ Κύριος,¹⁾ Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μου²⁾. Ὁς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὁ δ' ἀπολεσὴ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν³⁾. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐάν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἣ τι δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ⁴⁾; Ὁς γὰρ ἂν ἐπαισχυθῇ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους ἐν τῇ⁵⁾ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀγγέλων τῶν ἁγίων. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι⁶⁾ εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐσθηκόντων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσων-

1) Ὅστις θέλει... ὅστις θέλει νὰ γίνῃ μαθητὴς μου πρέπει ν' ἀπαρνηθῇ ἑαυτόν, ν' ἀρνήσῃ τὰς κακὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη, καὶ νὰ εἶνε ἐτοιμος νὰ θυσιάσῃ πᾶσαν ὕλικήν εὐημερίαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἔπραξεν ὁ Ἰησοῦς.

2) Ὁς γὰρ ἂν θέλῃ... ἥτοι ὅστις ἀγαπᾷ καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἐπιγίνοιον ζωὴν (τὴν ψυχὴν αὐτοῦ), καὶ δὲν θυσιάζει αὐτὴν ἐν ἀνάγκῃ, οὗτος θὰ χάσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν· ὅστις δὲ θυσιάζει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, θὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

3) Τί γὰρ ὠφελήσει... = Ἡ ψυχὴ εἶνε πολυτιμότερα παντός ἐπιγίνοιον ἀγαθοῦ, διὰ τοῦτο χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῆς πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἄνθρωπος ἐτοιμος τὰ πάντα νὰ θυσιάσῃ.

4) Ὁς γὰρ ἂν ἐπαισχυθῇ με... ὅστις διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ὑπερασπιθῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκεῖνος θὰ τιμωρηθῇ ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει.

5) Γενεᾷ μοιχαλίδι = γενεᾷ, ἥτις ἐγκατέλιπε τὸν Θεὸν καὶ ἐλάτρευσε τὴν ὕλην..

6) Εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐσθηκόντων... Τινὲς τῶν ἀπο-

ταὶ θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

Παρατηρήσεις.

Ἡ τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς καλεῖται Κυριακὴ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, διότι κατ' αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία προβάλλει εἰς προσκυνήσιν τὸν τίμιον σταυρὸν διὰ νὰ ἐνισχυθῶμεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἁγῶνος τῆς μετανοίας καὶ κατορθώσωμεν ὡς ἀληθεῖς χριστιανοὶ νὰ διέλθωμεν τὰς ἡμέρας τῆς μετατανοίας καὶ νὰ ἐορτάσωμεν τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἀποβλέποντες εἰς ἐκείνον, ὅστις ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθε καὶ ἀπέθανε διὰ νὰ ἀφῇσιν εἰς ἡμᾶς τὸν βίον αὐτοῦ ὕπον καὶ ὑπογραμμόν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναγιγνώσκεται κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἡ περικοπή ἐκείνη τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μᾶς διδάσκει, ὅτι ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀληθεῖς αὐτοῦ μαθηταί, πρέπει νὰ ἀρνηθῶμεν πᾶσαν κακὴν ἐπιθυμίαν καὶ πᾶν πάθος, προθύμως δὲ νὰ θυσιάσωμεν πᾶν ἐπίγειον ἀγαθὸν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἐνθρώπων, ὡς ἔπραξεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Ἡ ἀρετὴ αὕτη λέγεται αὐταπάρνησις, καὶ διὰ τοῦτο ἡ αὐταπάρνησις εἶνε ἡ κυριωτάτη χριστιανικὴ ἀρετὴ. Δὲν εἶνε ἄρα ἀληθὴς χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶνε κύριος τῶν παθῶν καὶ τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ, ὅστις δὲν θυσιάζει τὸ ἴδιον συμφέρον εἰς τὸ κοινόν, δὲν θυσιάζει καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν διὰ νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἥτις εἶνε ἀπείρως πολυτιμότερα παντός ἐπιγίνοιον ἀγαθοῦ· διότι τὰ μὲν ἐπίγεια ἀγαθὰ εἶνε ὕλικά, φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, ἡ δὲ ψυχὴ εἶνε ἄυλος, ἀφθαρτος καὶ αἰώνιος. Ὡς ἀκολουθῶμεν λοιπὸν ἐν πᾶσι τὸν Χριστόν, ὥς μιμώμεθα αὐ-

στόλων δὲν θὰ ἀποθάνωσι πρὶν ἴδωσι τὴν πνευματικὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, ἥτοι τὴν μετὰ τὴν πενηκοστὴν ἐξαπλώσιν καὶ κατισχύσιν τῆς πνευματικῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

τὸν ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν, ὃς ὁμολογῶμεν μετὰ θάρρους ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν θείαν αὐτοῦ διδασκαλίαν, καὶ οὐ μόνον τὴν ἐπίγειον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς εὐτυχίαν ἡμῶν θὰ ἐξασφαλίσωμεν.

Κυριακῇ Πέμπτῃ τῶν Νηστειῶν.

(Μάρκ. ι' 32—45).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. Ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ¹⁾ ἔθνεσι καὶ ἐμπαίζουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα, ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσης ἡμῖν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τί θελετε ποιῆσαί με ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ ²⁾· Δός ἡμῖν, ἵνα εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δυνάμεθα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τὸ μὲν ³⁾ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, πῖσθε· καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε ⁴⁾.

1) Ἐθνεσιν = ἐθνικοῖς· ἦτοι τῷ Πιλάτῳ καὶ τοῖς ῥωμαίοις στρατιώταις.

2) Δός ἡμῖν . . . Ταῦτα ζητοῦσιν οἱ μαθηταί, διότι κατέχονται καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς προσλήψεως ὅτι ὁ περιμενόμενος Μεσσίας ἦτο Μεσσίας πολιτικός καὶ ὅτι ἐμελλε νὰ ἱδρῦσιν ἐπίγειον βασιλείαν.

3) Ποτήριον, ἦτοι τὰ παθήματα, βάπτισμα = τὸν θάνατον.

4) Τὸ δὲ καθίσαί ἐκ δεξιῶν . . . Ὁ Ἰησοῦς λέγει ὅτι

τὸ δὲ καθίσαί ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς ¹⁾· Οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἀρχεῖν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὡς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· καὶ γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ²⁾ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Παρατηρήσεις

Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν προλέγων τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς του δεικνύει ὅτι ἐκουσίως καὶ ἐξ ἀγάπης ἀπέθνησκεν ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐνῷ δὲ ὁ Ἰησοῦς μέλλει νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ, οἱ μαθηταί του ἐκ φιλοδοξίας ὀρμώμενοι, ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ πρωτοκαθεδρίας καὶ θέσεις τιμητικάς. Διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐλέγχων αὐτοὺς λέγει ὅτι ἐν τῇ πνευματικῇ βασιλείᾳ, τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἱδρῦσῃ, ἡ ἀληθὴς δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον δὲν συνίσταται εἰς τὰς πρωτοκαθεδρίας καὶ τὰς θέσεις τὰς τιμητικάς, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρετὴν, εἰς τὸ ἀγαθόν. Μέγας καὶ πρῶτος μεταξὺ

οἱ μαθηταί του δύνανται νὰ πάθωσι καὶ νὰ ἀποθάνωσι, ἀλλ' ὁ Θεὸς θὰ κρίνῃ αὐτοὺς καὶ θὰ ὀρίσῃ ἐκάστου τὴν θέσιν ἀναλόγως τῆς ἀξίας αὐτοῦ.

1) Οἶδατε . . . Εἰς τὰς ἐπιγεῖους βασιλείας τὴν ὑπεροχὴν ἔχουσιν οἱ ἔχοντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τὴν ἰσχύν καὶ ἐξουσίαν· ἀλλ' ἐν τῇ πνευματικῇ βασιλείᾳ μου, λέγει ὁ Χριστὸς, μέγας καὶ πρῶτος θὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἄλλους καὶ θὰ εἶναι ἑτοιμος νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἐγὼ ἔπραξα.

2) Λύτρον. Ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας.

τῶν μαθητῶν του εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις γίνεται διάκονος καὶ δοῦλος τῶν ἄλλων, βοηθεῖ τοὺς ἄλλους καὶ εἶνε ἐτοιμος καὶ τὴν ζωὴν του νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Ὅστις θέλει νὰ γείνη μέγας μεταξὺ ὑμῶν, θὰ εἶνε ὑπηρετὴς ὑμῶν· καὶ ὅστις ἐξ ὑμῶν θέλει νὰ γείνη πρῶτος, θὰ εἶνε δοῦλος πάντων. Θέλων δὲ νὰ ἐνισχύσῃ εἰς τοῦτο τοὺς μαθητάς του, προβάλλει ἑαυτὸν ὡς παράδειγμα, λέγων, ὅτι καὶ αὐτὸς οὕτως ἔπραξεν· ἦλθε δηλαδὴ εἰς τὸν κόσμον ὄχι διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ μέγας ἀληθῶς ἀνεδείχθη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, διότι ἐζήσεν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, εἰργάσθη ὑπὲρ αὐτῶν δι' ὅλου τοῦ βίου του, καὶ ἐν τέλει καὶ τὴν ζωὴν του ἐθύσασεν, ἵνα σώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἡ ἱστορία δὲ μαρτυρεῖ ὅτι ἀληθῶς μεγάλοι ὑπῆρξαν πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῆς κοινωνίας καὶ ἀφιέρωσαν ἅπασαν αὐτῶν τὴν ζωὴν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὸ μεγαλεῖον δὲ τοῦτο ὁδηγεῖ ἡ ἀγάπη, διότι μόνον ὁ ἀγαπῶν τὸν πλησίον δύναται νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τότε θὰ δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ἀληθές τοῦτο μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ χριστιανοῦ, ὅταν ἔχωμεν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ζῶσαν τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἐκήρυξεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ ἐπεσφράγισε διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος.

Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαθῶν.

(Ἰωάν. 16'. 1—18).

Πρὸ ἐξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ¹⁾ Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησεν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει.

1) Βηθανία, πόλις κειμένη πρὸς ἀνατολὰς πλησίον τῶν Ἱεροσολύμων.

ὁ δὲ Λάζαρος εἰς ἣν τῶν συνανακειμένων αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου ¹⁾ νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμασσε ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὁσμῆς τοῦ μύρου. Λέγει οὖν εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σιμωνος Ἰσακαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι· Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἐμελεῖν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν, καὶ τὸ ²⁾ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ³⁾ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμεῖ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. Ἐγὼ οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν· ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπήγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. ⁴⁾ Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς, ὁ ἔλθων εἰς τὴν ἐορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖα ⁵⁾ τῶν φοινίκων, καὶ ἐξέλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον ⁶⁾· Ὡσαννά, εὐλογημένος

1) Νάρδον, φυτὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ παλαιοὶ κατεσκευάζον πολυτίμον ἔλαιον καὶ μύρον.

2) Γλωσσόκομον, βαλάντιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτίθεντο τὰ χρήματα τὰ συναζόμενα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν.

3) Ἐνταφιασμοῦ· παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐπεκράτει τὸ ἔθιμον νὰ ἀλείφωσι τοὺς νεκροὺς πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ διὰ πολυτίμων ἀρωμάτων.

4) Τῇ ἐπαύριον, ἥτοι τῇ πρώτῃ τῆς ἑβδομάδος τῇ παρ' ἡμῖν καλουμένη Κυριακῇ τῶν Βαθῶν.

5) Τὰ Βαῖα τῶν φοινίκων, ἥτοι τοὺς κλάδους τῶν φοινίκων.

6) Ὡσαννά = Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε· διὰ τούτου ὁ λαὸς ὁμολόγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ὁ Μεσσίας· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ὁ δυνάμενος νὰ σώσῃ αὐτούς.

ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀνὰ τὸν ὄχλον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστι¹) γεγραμμένον· Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἐρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος, ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιημέναι τὸ σημεῖον.

Παρατηρήσεις.

Ἡ σημερινὴ Κυριακὴ ὀνομάζεται Κυριακὴ τῶν Βαΐων, διότι ἐορτάζομεν τὴν θριαμβευτικὴν εἰσόδον τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ὁ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτὸν κρατῶν ἐν χειρὶ βαΐα φοινίκων. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἄρχεται ἡ λεγομένη ἐβδομάς τῶν παθῶν, ἥτις καὶ μεγάλη ἐβδομάς καλεῖται, διότι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, μεγάλα καὶ ἔκτατα συνετελέσθησαν κατ' αὐτήν. Πρὶν ἢ ὁ Ἰησοῦς εἰσέλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἦλθεν εἰς τὴν Βηθανίαν, ὅπου ἔκαμαν εἰς αὐτὸν δεῖπνον, ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου ἡ μὲν Μάρθα ὑπηρέτει ἐξ εὐγνωμοσύνης, ἡ δὲ Μαρία ἤλειψε τοὺς ποδας τοῦ Ἰησοῦ μὲ μύρον πολυτίμον καὶ ἐσπόγγισε τοὺς πόδας του διὰ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. Ὡς μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τῆς Μάρθας καὶ Μαρίας· διότι, ἂν ὁ Ἰησοῦς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν Λάζαρον, ἡμᾶς ἀνέστησεν ἐκ τοῦ τάφου τῆς ἀμαρτίας· ὅφειλομεν ἄρα νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς αὐτόν. Ὅσῳ δὲ μεγαλύτερα ἡ εὐεργεσία, τοσοῦτῳ μεγαλύτερον τὸ καθήκον τῆς εὐγνωμοσύνης. Καὶ τίς ἄλλος ἐπὶ γῆς εὐηργέτησεν ἡμᾶς

¹ Γεγραμμένον· παρὰ τῷ προφῆτῃ Ζαχαρίᾳ (6' 9).

περισσότερον τοῦ Ἰησοῦ; Αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς ὡς οὐδεὶς ἄλλος· αὐτὸς ἔγεινεν ἡ πηγὴ παντός ἀγαθοῦ, τὸ ὅποῖον κοσμεῖ τὸν χριστιανικὸν κόσμον· ἠγάσας τὸν οἶκον, ἀνύψας τὴν γυναῖκα, κατήργησε τὴν δουλείαν, ἐξημέρωσε τὰ πάθη, διέδωκε πανταχοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. Ὡς εὐγνωμονῶμεν λοιπὸν πρὸς αὐτόν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν ὡς δεικνύμεν, προσφέροντες ἀντὶ μύρου τὰ καλὰ ἡμῶν ἔργα, καὶ ὑποτασσόμενοι εἰς τὰ θεῖα αὐτοῦ παραγγέλματα. Ὡς ἀποστραφῶμεν τὸν δόλιον χαρακτῆρα τοῦ Ἰούδα, ὅστις ἄλλα ἔλεγε καὶ ἄλλα διανοεῖτο· ὡς φύγωμεν τὴν φιλαργυρίαν αὐτοῦ, ἥτις ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ διδασκάλου· ἀντὶ δὲ τοῦ φθόνου τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, ὡς κατισχύσῃ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, μάλιστα κατὰ τὰς ἱερὰς ταύτας καὶ ἁγίας ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας μέλλομεν νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἱερᾶς μεταλήψεως τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτῆς θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἱκανοὺς καὶ ἐπαξίως νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν θείαν εὐχαριστίαν πρὸς μεγίστην ἡθικὴν ἡμῶν ὠφέλειαν, καὶ πλήρεις ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης νὰ ἐορτάσωμεν τὴν ἐνδοξὴν καὶ κοσμοσωτήριον ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Ὑψώσεως.

(Ἰωάν. γ' 13—17).

Εἶπεν ὁ Κύριος· Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰμὶ ὁ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῃναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν

μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις

Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης διδασκόμεθα πρῶτον ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας, ὁ ἀληθὲς τοῦ Θεοῦ Υἱός, ὅστις ὑπῆρχεν αἰώνως παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ. Ὡστε πάντες αὐτοῦ οἱ λόγοι εἶνε λόγοι θεοῦ· κατέβη ἐξ οὐρανοῦ, ἵνα κηρύξῃ τὴν ἀλήθειαν. Διδασκόμεθα ἔπειτα, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔπρεπε νὰ σταυρωθῇ· διότι καθὼς ὅσοι ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔπασχον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφειον, προσβλέποντες εἰς τὸν χαλκοῦν ὄφιν, τὸν ὅποιον ὁ Μωϋσῆς ὕψωσεν ἐπὶ τοῦ στύλου, ἔθεραπεύοντο, οὕτω καὶ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Χριστὸν δύναται νὰ θεραπευθῇ ἀπὸ τῶν ἡθικῶν δηγμάτων, ἀπὸ τῶν κακιῶν καὶ τῶν παθῶν, προσβλέπων εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὑπὲρ ἡμῶν ὕψωθέντα. Καὶ τῷ ὄντι ὁ σταυρὸς σώζει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ὅταν ἐν πίστει ἀτενίζωμεν εἰς αὐτόν· ἐπ' αὐτοῦ ὕψωθη ἐκεῖνος, ὅστις, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας του, ἀλλὰ μάλιστα διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τοῦ τελείου αὐτοῦ βίου, ὡδηγῇ τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶσαν ἀρετὴν καὶ ἀπαλλάσσει αὐτόν ἀπὸ πάσης κακίας. Ἐκ τοῦ σταυροῦ ἀντλούμεν δύναμιν εἰς τὸ νὰ πράξωμεν πᾶν ἀγαθόν. ἵνα ἀποφύγωμεν πᾶν κακόν, νὰ ὑπερνικήσωμεν πάντα πειρασμόν, νὰ ὑπομενῶμεν πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, καὶ νὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐν τῷ μέσῳ τῆς δυστυχίας. Διδασκόμεθα ἐν τέλει ὅτι ἡ ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον εἶνε δεῖγμα τῆς ἀπειροῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ Θεὸς ὡς πατὴρ θέλει τὴν σωτηρίαν παντὸς ἀνθρώπου. Ὡς δεικνύμεθα ἄρα ἄξιοι τῆς ἀγάπης ταύτης, καὶ ἅς φροντίζωμεν νὰ

καθιστάμεθα ἀληθῆ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σωζώμεθα, πιστεύοντες ἀπὸ καρδίας εἰς τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν ὅποιον διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ ὕψωσις τοῦ Σταυροῦ.

(14 Σετεμβρίου).

(Ἰωάν. 19' 6—11, 13—20, 25—28 καὶ 30—35).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, συμβούλιον ἐποίησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτόν ἀπολέσωσι. Καὶ παρεγένοντο πρὸς Πιλάτον, λέγοντες· Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἐαυτὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον μᾶλλον ἐφοβήθη. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ¹⁾ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· Πόθεν εἰ σὺ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαι σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένος ἄνωθεν. Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθα. Ἦν δὲ Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα, ὥρα δὲ ὥσει ἔκτη, καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ Βασιλεὺς ὑμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν· Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τὸν Βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰμὴ Καίσαρα. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτόν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπή-

1) Πραιτώριον, μέγαρον τοῦ ἡγεμόνος, ἐπαρχείου.

γαγον. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὡς λέγεται ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον τὸν Ἰησοῦν. Ἐγραψε δὲ τὸν τίτλον ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ 1). Ἦν δὲ γεγραμμένον Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως, ὅπου, ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ, Ἑλληνιστὶ, Ῥωμαϊστὶ. Ἐστῆκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαλινὴ. Ἰησοῦς οὖν, ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν ἠγάπη, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Γυναί, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ. Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπὶ παρασκευὴ ἦν, (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου) ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον, ἵνα κατεαχῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν. ἤλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη· ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλ-

Ἦν δὲ γεγραμμένον. Κατὰ τὰ ἐθισμένα ἐτέθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἡ αἰτία τῆς καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ, γεγραμμένη ἑβραϊστὶ, διότι ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα ἦτο ἡ γλῶσσα τοῦ σταυρωθέντος καὶ τοῦ θνήσκοντος αὐτοῦ, ἑλληνιστὶ, διότι ἡ ἑλληνικὴ ἦτο γλῶσσα κοινὴ ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ, ἐλκλουν δ' αὐτὴν οἱ ἐκ τῆς διασποράς κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα προσελθόντες Ἰουδαῖοι, καὶ Ῥωμαῖοι, διότι ἡ Ῥωμαϊκὴ ἦτο ἡ γλῶσσα τῆς κυριάρχου Ῥώμης.

θεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε 1), καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις.

Ἡ σημερινὴ ἐορτὴ εἶνε μία τῶν ἐπισημοτέρων ἐορτῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, καθιερωθεῖσα εἰς ἀνάμνησιν τῆς εὐρέσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τῆς ἀγίας Ἑλένης, τῆς μητρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 4 αἰῶνος Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλένη, εὐρούσα τὸν σταυρὸν, ὕψωσεν αὐτόν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν ὁ λαός, διὰ τοῦτο ἡ ἐορτὴ αὕτη ὠνομάσθη ἐορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ. Καὶ ἄλλου δὲ γεγονότος ἡ ἀνάμνησις τελεῖται σήμερον. Τὸν τίμιον σταυρὸν τηρούμενον ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ Πέρσαι λεηλατήσαντες τὴν Παλαιστίνην, ἀπήγαγον εἰς τὴν Περσίαν τῷ 614· ἀλλὰ κατὰ τὸ 628 ἐκστρατεύσας κατ' αὐτῶν ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἀνέλαβε πάλιν τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ ἐκόμισεν αὐτόν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τελεῖται ἡ ἀνάμνησις τῆς εὐρέσεως τοῦ σταυροῦ, ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τὸ περιέχον τὰ κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τούτῳ καταφαίνεται τὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μῖσος τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, οἵτινες ἐπιμόνως ζητοῦσι παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτοῦ· ἐκδηλοῦται ἡ ἀσυνειδήσια τοῦ Πιλάτου, ὅστις, καίτοι ὀδυσμένην εὐρίσκει ἐνοχλήν ἐν τῷ Ἰησοῦ, παραδίδει ὅμως αὐτόν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἵνα σταυρωθῇ. Οἱ Ἰουδαῖοι ὁδηγοῦν αὐτόν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, φέροντα, κατ' ἔθος Ῥωμαϊκόν, ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν σταυρὸν, καὶ ἐκεῖ σταυροῦσιν

1) Ὁ ἑωρακὼς εἶνε ὁ Ἰωάννης, ὅστις ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς τῶν παρὰ καὶ τῆς σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ.

αὐτὸν μεταξὺ δύο ληστῶν. Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν οὐρανῶν σταυρικοῦ θανάτου ἐνθυμεῖται τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ συνιστᾷ αὐτὴν εἰς τὸν μαθητὴν Ἰωάννην, καὶ χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν γογγυσμοῦ κατὰ τῶν σταυρωτῶν αὐτοῦ ἐκπνέει ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ παραδίδει τὸ πνεῦμα εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸ ὁποῖον ἐστάλη παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον.

Τῇ Κυριακῇ τῶν ἁγίων Πατέρων.

(Ματθ. ε' 14-19).

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· Ὑμεῖς ἐστε τὸ 1) φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι, ἐπάνω ὅρους κειμένη· οὐδὲ καί οὐσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν 2) μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν 3) νόμον, ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ 4) πληρῶσαι. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· Ἔως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ 5), ἵωτα ἐν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. 6) Ὁς ἐάν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων,

1) Φῶς, οἱ Ἀπόστολοι διὰ τῆς διδασκαλίας των ἐφώτισαν τὸν κόσμον.

2) Μῶδιος, μέτρον δημητριακῶν καρπῶν.

3) Νόμος καὶ προφῆται· καλεῖται οὕτω ἅπαντα ἡ Παλαιὰ Διαθήκη.

4) Πληρῶσαι=συμπληρῶσαι, τελειοποιεῖσαι.

5) Ἰῶτα ἐν, ἢ μία κεραία· τὰ μικρότερα στοιχεῖα τοῦ ἑβραϊκοῦ αλφαβήτου. Ὁ μωσαϊκὸς νόμος ὡς ἑκφρασις τοῦ θεοῦ θελήματος εἶνε κατ' οὐσίαν ἀναλλοίωτος καὶ θὰ πληρωθῇ μέχρι κεραίας.

καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Παρατηρήσεις.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται Κυριακὴ τῶν Πατέρων, διότι κατ' αὐτὴν γίνεται μνεία τῶν Πατέρων ἐκείνων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες κατὰ τὴν ἐβδόμην οἰκουμένην Σύνοδον τὴν γενομένην ἐν Νικαίᾳ τῷ 787 ὑπερήσπισαν τὴν ὁρθόδοξίαν καὶ κατεδίκασαν τὴν ἄρρεσιν τῶν εἰκονομάχων. Ἀναγνώσκεται δὲ κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἡ προκειμένη περικοπὴ, ἵνα δειχθῇ ὅτι καθὼς οἱ Ἀπόστολοι ἐφώτισαν τὸν κόσμον διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, οὕτω καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναπτύξαντες διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας ἐφώτισαν δι' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ φωτίζει τῷ ὄντι τοὺς ἀνθρώπους ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, διότι ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ σώζει ἀπὸ τοῦ σκοτοῦ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἐν τῇ αὐτῇ περικοπῇ τοῦ Εὐαγγελίου ὁ Κύριος ἡμῶν προτρέπει τοὺς Ἀποστόλους καὶ πάντας τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ πράττωσιν ἔργα καλὰ· διότι ἀληθὴς χριστιανὸς εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις ὄχι μόνον διδάσκει καὶ πιστεύει, ἀλλὰ καὶ πράττει ἔργα καλὰ. Ὅστις πράξῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος θὰ ὀνομασθῇ μέγας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Τὰ καλὰ ἔργα εἶνε ἀναποσπᾶστος συνδεδεμένα μετὰ τὴν πίστιν. Ἡ πίστις, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, εἶνε νεκρά, ἥτοι ἀνωφελής, ἄνευ τῶν καλῶν ἔργων. Τὰ καλὰ δὲ ἔργα δὲν εἶνε μόνον ἀναγκαῖα, διότι ὁ πράττων τὸ κακὸν παραβαίνει τὸν θεῖον νόμον καὶ θὰ τιμωρηθῇ, ἀλλ' εἶνε καὶ ὠφέλιμα εἰς τοὺς κακοὺς· διότι τὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ μένωσι κεκρυμμένα, ὡς δὲν δύναται νὰ κρυβῇ πόλις ἐπάνω ὅρους κειμένη, λάμπουσιν ὡς φῶς ἐνώ-

πιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁδηγοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν Θεόν, ὅστις εἶνε ἡ πηγή παντὸς ἀγαθοῦ. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας πολλοὶ εἰδωλόατραι ἔγειναν χριστιανοὶ θαυμάζοντες τὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν. Καὶ σήμερον δὲ ὑπάρχουσι πολλοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν ἀκόμη εἰς Χριστόν, καὶ ὅταν οὗτοι βλέπωσι τὰ καλὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν, θὰ γείνωσι καὶ αὐτοὶ χριστιανοὶ καὶ θὰ δοξάσωσι τὸν ἀληθινόν Θεόν, ὁ ὅποιος ὁδηγεῖ εἰς τὸ καλὸν τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Πάντοτε δὲ τὰ καλὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν εἶνε ὠφέλιμα, διότι ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ προτρέπωσι τοὺς κακοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς τοὺς ἀνευλαβεῖς καὶ ἀδιαφόρους νὰ ἐμπνέωσι ζῆλον καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πίστιν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἔχομεν καθήκον ἱερὸν νὰ πράττωμεν πάντοτε ἔργα καλὰ, μιμούμενοι τοὺς Ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, μιμούμενοι τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην τελοῦμεν σήμερον, μιμούμενοι τὸ νέφος τῶν ἁγίων, οἵτινες κοσμοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

(Ματθ.. α' 1—25).

Βίβλος ¹⁾ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, ²⁾ Υἱοῦ Δαβίδ, Υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ· Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρές καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θαμάρ· Φαρές δὲ ἐγέννησε τὸν Ἑρώμ· Ἑρώμ δὲ

1) Βίβλος γενέσεως, ἥτοι πινὰς ἡ κατάλογος τῆς γενεαλογίας καὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

2) Υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ· ὁ Μεσσίας ἔπρεπε κατὰ τοὺς Ἰουδαίους νὰ κατάγεται ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ Δαβίδ καὶ τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Δαβίδ ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, ὁ Μεσσίας κατήγετο καὶ ἐκ τοῦ Ἀβραάμ.

ἐγέννησε τὸν Ἀράμ· Ἀράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμιναδάβ· Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησε τὸν Νασσών· Νασσών δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών· Σαλμών δὲ ἐγέννησε τὸν Βοὺζ ἐκ τῆς Ῥαχάβ· Βοὺζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ῥούθ· Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Δαβίδ τὸν βασιλέα· Δαβίδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου· Σολομῶν δὲ ἐγέννησε τὸν Ῥοβοάμ· Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀθιά· Ἀθιά δὲ ἐγέννησε τὸν Ὡσαφάτ· Ὡσαφάτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωράμ· Ἰωράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζιάν· Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ· Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχαζ· Ἀχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζεκίαν· Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ· Μανασσῆ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμὼν· Ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσίαν· Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ¹⁾ μετοικεσίας Βαβυλῶνος. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχωνίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ· Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ· Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιοὺδ· Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακίμ· Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ· Ἀζώρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδὼκ· Σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχείμ· Ἀχείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιοὺδ· Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ· Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Μάτθάν· Μάτθάν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ ²⁾ τὸν ἄνδρα τῆς Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαβίδ γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαβίδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέν-

1) Μετοικεσία εἶνε ἡ ἀπαγωγή τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Παλαιστίνης εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἡ γενομένη τῷ 538 π. Χ.

2) Ἄνδρα Μαρίας· ὁ Εὐαγγελιστὴς καλεῖ τὸν Ἰωσήφ ἄνδρα Μαρίας, διότι ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Λουκᾶν ἐνομιζέτο υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, καθόσον ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἦτο μεμνηστευμένη τῷ Ἰωσήφ.

νησις οὕτως ἦν. Μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ ¹⁾, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ Ἀγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων· Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυίδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἁγίου. Τέξεται δὲ Υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν· ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ Προφήτου λέγοντος· Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται Υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός). Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ Ἀγγελος Κυρίου. καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν Υἱόν αὐτῆς τὸν ²⁾πρωτότοκον· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Παρατηρήσεις.

Τὸ ἀναγνωσθὲν Εὐαγγέλιον διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν κατῆλθεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ διὰ τῆς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἦτο δ' ἔργον τῆς θείας Προνοίας, ὅτι ἡ Παρθένος ἦτο μεμνηστευμένη μετὰ τὸν δίκαιον καὶ ἐνάρτεον Ἰωσήφ, διότι οὗτος

1) Πρὶν ἢ συνελθεῖν ἡ Παρθένος συνέλαβεν ἐκ Πνεύματος ἁγίου, δὲν ἦλθεν εἰς γάμον μετὰ τοῦ Ἰωσήφ· ὁ Ἰωσήφ μνηστευθεὶς κατὰ θεῖαν πρόνοιαν τὴν Μαριάμ ἐχρησίμευσεν ὡς κηδεμὼν αὐτῆς καὶ προστάτης.

2) Πρωτότοκον, σημαίνει ἐνταῦθα μονογενῆ.

ἐπροστάτευεν αὐτήν καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς γεννηθὲν θεῖον βρέφος.

Ὁ Θεὸς δι' ἀνθρώπων ἐκτελεῖ τὰς πατρικὰς αὐτοῦ βουλὰς ἐπὶ τῆς γῆς· πᾶς λοιπὸν ὅστις πράττει ἐπὶ γῆς τὸ καλόν, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ Θεοῦ, ἐκπληροῖ θεῖαν ἐντολήν, γίνεται ὄργανον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀς πράττωμεν λοιπὸν τὸ καλὸν ὅχι μόνον διότι ἐκπληροῦμεν τὸν θεῖον νόμον καὶ ὠφελοῦμεν τὸν πλησίον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι γινόμεθα οὕτω συνεργοὶ καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διατελοῦμεν ὑπὸ τὴν κραταίαν σκέπην αὐτοῦ, ὅστις ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ του προστατεύει τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀγαθόν. Ἀς μὴ ἀπελπίζηται λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου παλαίει κατὰ δυσχερεῖων καὶ προσκομμάτων καὶ διώκεται· διότι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν τέλει κατισχύει, καὶ ἂν ὁ δίκαιος καὶ ἐνάρτεος παραγνωρισθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀνταμειφθῇ ὁμως ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ἐμακάρισε τοὺς διωκόμενους ἐνεκεν δικαιοσύνης, προσέθεσε δὲ ὅτι ὁ μισθὸς αὐτῶν θὰ εἶναι πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἀς ἐμμένωμεν λοιπὸν εἰς τὸ καλόν, ἅς μὴ παύσωμεν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ ὁ Θεὸς θὰ εἶναι πάντοτε μεθ' ἡμῶν. Καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; Οὕτω ἔπραξεν ὁ δίκαιος Ἰωσήφ, καὶ δι' αὐτοῦ διεφυλάχθη ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας τὸ βρέφος, τὸ ὁποῖον ἦτο προωρισμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ν' ἀποβῇ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου,

Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ.

(25 Δεκεμβρίου)

(Μαθ. 6' 1—12).

Τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν ¹⁾ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡ-

1) Βηθλεὲμ, ἔκειτο ἐν τῇ φυλῇ τοῦ Ἰούδα, καλουμένη καὶ Ἐφραθᾶ.

μέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ ¹⁾ μάγοι ²⁾ ἀπὸ Ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ³⁾; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη ⁴⁾, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ ⁵⁾ Προφήτου· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται Ἡγούμενος, ὅστις ⁶⁾ ποιμανεῖ τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραήλ. Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ⁷⁾ ἠκρίβωτε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε. Πορευθέντες, ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὶ δὲ εὗρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἕστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον. Ἰ-

1) Μάγοι, ἐκαλοῦντο οὕτω παρὰ τοῖς Πέρσαις, Μήδοις καὶ Βαβυλωνίοις οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ σοφοὶ οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἐξηγήσιν τῶν ὀνείρων καὶ εἰς τὴν ἀστρολογίαν καὶ ἰατρικὴν.

2) Ἀπὸ ἀνατολῶν, ἤτοι ἀπὸ τῆς Περσίας ἢ Βαβυλωνίας ἢ πιθανώτερον ἀπὸ τῆς Ἀραβίας.

3) Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα, ἤτοι διαδεδεμένον εἰς τοὺς ἀνατολικούς λαούς· ὅτι ὁ Μεσσίας ἐμελλε νὰ φαγῇ ἐν Ἰουδαίᾳ· ὁ ἀστήρ δὲ ἐνταῦθα εἶνε πιθανῶς κομήτης, τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις ἔκπαλαι προεμήνησε μεγάλα γεγονότα.

4) Πᾶσα Ἱεροσόλυμα=ἡ πόλις τῶν Ἱεροσολύμων.

5) Διὰ τοῦ Προφήτου, δηλαδὲ τοῦ Μιχαίου (ε' 1).

6) Ποιμανεῖ=θὰ βασιλεύσῃ, θὰ κυβερνήσῃ τὸν λαὸν Ἰσραήλ.

7) Ἠκρίβωσεν, ἐξήτασεν ἀκριβῶς· πότε ἐγενήθη ὁ Χριστός, προτιθέμενος νὰ φανεύῃ αὐτόν, διότι ἐφοβήθη μήπως ὁ νεωστὶ γεννηθεὶς καταλάβῃ τὸν θρόνον τοῦ.

δόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς Μητρὸς αὐτοῦ καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ ὄψωρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν ¹⁾, Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Παρατηρήσεις.

Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν ἐορτάζομεν σήμερον, εἶνε ἡ παιδωτέρα καὶ ἐπισημωτέρα τῶν ἐορτῶν· διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐγεννήθη ὁ Χριστός, τὸν ὁποῖον πάντες οἱ λαοὶ περιέμενον, ἵνα σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς οἰκτρᾶς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διασθορᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον βυθισθῇ μάλιστα καθ' ὃν χρόνον ἐγεννήθη ὁ Σωτήρ. Ἡ νύξ, ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁποίας ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἦτο τὸ σύμβολον τοῦ σκότους, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἀνθρωπότης· τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον περιέλαμψε τοὺς περὶ τὴν φάτιν ποιμένας, ἦτο τὸ σύμβολον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς πλάνης. Καὶ δικαίως διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς τοὺς ποιμένας· «Ἰδοὺ, εὐαγγερίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἐστὶ παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος». Χαρὰν μεγάλην αἰσθανόμεθα ἀληθῶς σήμερον πάντες οἱ Χριστιανοί· διότι ἐγεννήθη ἐκεῖνος, ὅστις μᾶς ἐδίδαξε νὰ πισεύωμεν εἰς τὸν ἀληθινόν Θεόν καὶ νὰ λατρεύωμεν αὐτόν εἰλικρινῶς καὶ ἀπὸ καρδίας· ὅστις διὰ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξεν εἰς τὸν κόσμον, ἐξηγγάσας τὸν οἶκον, ἀνύψωσε τὴν γυναῖκα, κατήργησε τὴν δουλείαν, ἐξημέρωσε τὰ ἔθνη, καὶ ἐξήπλωσεν εἰς τὸν κόσμον τὴν θειοτάτην τῶν ἀρετῶν, τὴν

1) Χρηματισθέντες= λαβόντες θεῖαν ἐντολὴν κατ' ὄναρ.

φιλανθρωπίαν. Ἄς προσκυνήσωμεν αὐτὸν ὡς οἱ μάγοι, καὶ ἐν καρδίᾳ εὐγνώμονι ἅς προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν δῶρα πολυτιμότερα τοῦ χρυσοῦ, τοῦ λιθάνου καὶ τῆς σμύρνης, τὰ ἀγαθὰ ἡμῶν ἔργα. Ἄς σπεύσωμεν πρὸς αὐτὸν ὡς οἱ ποιμένες καὶ ὑμνοῦντες τὸν Θεόν, ὅστις ἐν τῇ ἀπειρῷ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπῃ ἐπεμφεν εἰς τὸν κόσμον τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, ἃς ἀναφωνήσωμεν ἐν χαρᾷ μετὰ τῶν ἀγγέλων· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Ἀλλὰ τότε θὰ ἐορτάσωμεν ὡς ἀληθεῖς Χριστιανοί, ἐν χαρᾷ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ὑπάρχῃ ζῶσα ἡ ἀγάπη ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσας καὶ ἐν φάτνῃ γεννηθεὶς, ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ἐχαρακτήρισεν ὡς κύριον γνῶρισμα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰπών· «Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις».

Τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν.

(Ματθ. 6' 13—23).

Ἀναχωρησάντων τῶν μάγων, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἔσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν Μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ ἱεροφάντου, λέγον-

1) Αἴγυπτος· ἦτο ἐπαρχία ῥωμαϊκῇ, μὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἡρώδου· ἐπομένως ἦτο ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐν Αἴγυπτῳ κατέκουν πολλοὶ Ἰουδαῖοι.

2) Τοῦ προφήτου, δηλ. τοῦ Ὡση (ια' 1).

τος· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν Υἱόν μου. Τότε Ἡρώδης, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλθε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ὁ ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ Προφήτου λέγοντος 2)· Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμός πολὺς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι 3), ὅτι οὐκ εἰσι. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ, λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. Χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ἐλθὼν 4) κατέκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν· Ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Παρατηρήσεις.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ ἐγείρονται οἱ κατ' αὐτοῦ διωγμοί, οἵτινες ἔμελλον ἔπειτα νὰ ἐξακο-

1) Ἀπὸ διετοῦς, ἀπὸ διετοῦς παιδὸς δηλαδὴ καὶ κατωτέρω· διότι καθ' ἃς ἐλάβε πληροφορίαν παρὰ τῶν μάγων ὁ Ἰησοῦς θὰ ἦτο διετὴς περίπου, καὶ ἐπομένως θὰ ἐφρονέυετο.

2) Ἱερεμίου τοῦ προφήτου (λη' 15).

3) Ὅτι οὐκ εἰσι—διότι δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἐν τῇ ζωῇ.

4) Κατέκησεν εἰς Ναζαρέτ. Μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπιστροφὴν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ διέτριψεν ἐν Ναζαρέτ περὶ τὰ 30 ἔτη· διὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκαλεῖτο Ναζωραῖος.

λουθήσῃσι δριμύτεροι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον. Ἀλλ' ὡς τὸ θεῖον δρέφος διεσώθη ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία σώζεται ἀπὸ τῶν ἐκάστοτε διωγμῶν, διότι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς καὶ τελεία θρησκεία, καὶ διὰ τοῦτο πύλα ἄβου οὐδέποτε θά κατισχύσωσιν αὐτῆς. Ἡ θεία Πρόνοια ματαιώνει πάντοτε τὰς πονηρὰς σκέψεις καὶ βουλὰς τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ὡς ἔματταί τις τὰς πονηρὰς σκέψεις καὶ βουλὰς τοῦ αἰμοχαροῦς Ἡρώδου. Ἡ φιλαρχία καὶ ὁ ἐγωϊσμός ὤθησαν τὸν Ἡρώδη νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ θείου βρέφους· καὶ βλέπομεν ἐκ τούτου πόσον ὀλέθρια πάθη εἶνε ἡ φιλαρχία καὶ ὁ ἐγωϊσμός, καὶ ὅτι ὀφείλομεν διὰ παντὸς τρόπου ν' ἀποφεύγωμεν τὰ πάθη ταῦτα. Δυνάμεθα δὲ νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο διὰ τῆς ἀγάπης, ἥτις μόνῃ δύναται νὰ καταπνίξῃ τὴν φιλαρχίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμόν καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἱκανὸν εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τοῦ πλησίον. Ὁ Ἰωσήφ διέσωσε τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Παναγίαν αὐτοῦ μητέρα ἀπὸ βεβαίου κινδύνου διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ· τοῦτο δὲ ἄς ἐνισχύσῃ ἐν ἡμῖν τὴν πεποίθησιν ὅτι, ὅταν ἐλπίζωμεν εἰς Θεὸν καὶ ἀπὸ καρδίας ἐπικαλῶμεθα πάντοτε τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, δυνάμεθα νὰ σωζώμεθα ἀπὸ τῶν κινδύνων καὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ βίου. Ἄς μὴ παύσωμεν λοιπὸν ἐλπίζοντες εἰς τὸν Θεόν, διότι ἡ ἐλπίς αὕτη εἶνε ἡ πολυτιμοτάτη καὶ χρησιμωτάτη εἰς τὸν βίον ἡμῶν, τὸν ὁποῖον διερχόμεθα ἐν μέσῳ δυσχερειῶν, θλίψεων καὶ κινδύνων. α" Ἐλπίσον ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς ποιήσει».

Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῶν Φώτων.

(Μάρκ α'. 1—8).

Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

ὡς γέγραπται ¹⁾ ἐν τοῖς προφήταις· Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ²⁾ ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου ³⁾, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου· εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται· καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ⁴⁾ ὀσφύν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ⁵⁾ ἀκρίδας καὶ ⁶⁾ μέλι ἄγριον. Καὶ ἐκήρυσσε, λέγων· Ἐρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου ⁷⁾, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· ⁸⁾ αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ

1) Ἐν τοῖς προφήταις, ἦτοι ὡς προεφῆτευσαν οἱ προφῆται (Ἱσ. μ'. 3. Μαλαχ. γ'. 1).

2) Ἀγγελόν, δηλ. τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἀνήγγειλε τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος.

3) Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ (Ἱσ. μ'. 3). εἶναι ὁ Ἰωάννης, ὅστις ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰδίδασκε τοὺς Ἰουδαίους νὰ μετανοήσωσι καὶ νὰ βαπτισθῶσιν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Ἐρμος δὲ εἶνε ἡ περίε τῆς Ἰουδαίας τραχεῖα καὶ ἄγονος χώρα.

4) Ὁσφύς=μέση.

5) Ἀκρίδες εἶνε τὰ γνωστὰ ἔντομα, ἅτινα, ἐπιτρέποντος τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, συνέθιζον νὰ τρώωσιν οἱ πτωχοὶ τῆς Ἰουδαίας.

6) Μέλι ἄγριον· παρήγε· οὐ ἐξ ἀγρίων μελισσῶν καὶ εὗρίσκετο ἐν ταῖς σγισμαῖς τῶν πετρῶν.

7) Οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός· ὁ Ἰωάννης ταπεινοῦται ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον ἀναγνωρίζει ὡς τὸν Μεσσίαν.

8) Ἐν πνεύματι ἁγίῳ, δηλαδὴ θά σᾶς βαπτίσῃ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, θά σᾶς χαρίσῃ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διὰ τοῦ βαπτίσματος· τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦτο συμβολικὸν πρὸς μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν ἐρχόμενον Μεσσίαν.

Παρατηρήσεις.

Ἦτο βεβαίως ἔργον τῆς θείας Προνοίας, ὅτι ὁ Ἰωάννης γεννηθεὶς πρὸ τοῦ Σωτῆρος ἤρχισε νὰ προπαρασκευάζῃ τοὺς Ἰσραηλίτας πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· θαυμάζομεν ἐνταῦθα τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις μετὰ τοσαύτης πατρικῆς ἀγάπης καὶ σοφίας ἐργάζεται πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν θείων αὐτοῦ βουλῶν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Πόσον εὐγνώμονες πρέπει νὰ εἴμεθα εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο! Ὁ Ἰωάννης ἐξῆ βίον ἄξιον τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς. Ἐίχεν ἐν τελείῳ βαθμῇ τὴν πρωτίστην τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τὴν ταπεινοφροσύνην, ἣς ἐνεκὰ ἀνομολογεῖ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν Μεσσίαν καὶ λέγει ὅτι δὲν εἶνε ἱκανὸς οὐδὲ τὸ λωρίον τῶν ὑποδυμάτων αὐτοῦ νὰ λύσῃ. Ἐξῆ βίον λιτὸν καὶ ἀπέριττον, εἰργάζετο δὲ, μένων ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὑπὲρ τοῦ πλησίου διδάσκων πάντας τοὺς προσερχομένους εἰς αὐτόν, καὶ προτρέπων αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ προπαρασκευάζων τὴν ὁδὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἰωάννου ὀφείλομεν νὰ μιμώμεθα πρὸς τὸ ἀληθὲς ἡμῶν συμφέρον. Ἄς μιμώμεθα τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ, ἥτις εἶνε ἡ θάσις τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, καὶ διὰ τῆς ὁποίας αἰσθανόμενοι τὰ πταίσματα ἡμῶν προτρεπόμεθα εἰς τὴν διόρθωσιν αὐτῶν καὶ ἡθικοποιούμεθα· ἃς ἀποφεύγωμεν δὲ τὴν ὑπερηφάνειαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας καταχόμενοι δὲν συναισθανόμεθα τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν καὶ διὰ τοῦτο καθ' ἐκάστην ὀπισθοδρομοῦμεν ἐν τῇ ἀρετῇ ἀντὶ νὰ βελτιώμεθα. Ἄς μιμώμεθα ἐπίσης τὸν λιτὸν καὶ ἀπέριττον βίον τοῦ Ἰωάννου, διότι ὁσφ ὀλιγωτέρας ἀνάγκας ἔχομεν, τόσῳ πλησιέστεροι εἴμεθα πρὸς τὸν Θεόν, τόσῳ εὐτυχέστεροι γινόμεθα· ἃς ἀποφεύγωμεν δὲ τὴν τρυφήν καὶ πολυτέλειαν, ἥτις ὁδηγεῖ ἡμᾶς καὶ εἰς τὴν ὕλικήν καὶ εἰς τὴν ἡθικὴν ἡμῶν καταστροφὴν· διότι δαπανῶντες ἀνώτερα τῶν δυνάμεων ἡμῶν, κατ' ἀνάγκην θὰ δυστυχήσωμεν, ἡ δὲ

δυστυχία ὁδηγεῖ συνήθως τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὴν κατὰχρησιν καὶ τὴν κλοπὴν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀτιμίαν πολλάκις. Ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ἐτάχθωμεν, οἰονδήποτε ἔργον καὶ ἂν ἐξασκώμεν, ἃς φροντίζωμεν, ὡς ὁ Ἰωάννης, νὰ ἐργαζώμεθα ὑπὲρ τοῦ πλησίον· καὶ τί ἄλλο φυσικώτερον τούτου, ἀφοῦ ὡς χριστιανοὶ ἐδιδάχθημεν ὅτι πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν ὡς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ βαπτισθέντες εἰς Χριστὸν ὡμολογήσαμεν ὅτι συνετάχθημεν αὐτῷ, ὅτι ἐγείναμεν πιστοὶ αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ ἀκόλουθοι;

Τὰ ἄγια Θεοφάνεια.

(6 Ἰανουαρίου.)

(Ματθ. γ' 13—17).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν ¹⁾ Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτόν, λέγων· Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπει ἐστὶν ἡμῖν. ²⁾ Πληρώσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνέωχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ³⁾ ὡσεὶ περιστέρα, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός ⁴⁾, ἐν ᾧ ἠδόκησα.

1) Ἰορδάνης· εἶνε ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Παλαιστίνης, διασχίζων αὐτὴν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημέριαν.

2) Πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην = νὰ ἐκπληρώσω πᾶν ὅ,τι ὁ νόμος διατάσσει.

3) Ὡσεὶ περιστέρα = ἐν μορφῇ περιστέρως.

4) Ἐν ᾧ ἠδόκησα = ἐν τῷ ὁποίῳ εὐηρεστήθην, τὸν ὁποῖον ἠγάπησα.

Παρατηρήσεις.

Μίαν τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ σεμνοτέρων ἐορτῶν ἐορτάζομεν σήμερον, τὴν βάπτισιν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἣτις καλεῖται Θεοφάνεια, ἢ Ἐπιφάνεια, ἢ Φῶτο. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὡς ἀναμαρτητος δὲν εἶχεν ἀνάγκην νῆ βαπτισθῆ, ἐβαπτίσθη ὁμῶς, ὡς αὐτὸς εἶπε, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν νόμον. Καὶ ἦτο ἐπόμενον νὰ πράξῃ οὕτω ἐκεῖνος. ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τέλειος τύπος τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς, ὅστις ἐδίδαξεν ὅτι μέγας εἶνε ὁ πράττων καὶ διδάσκων, καὶ ὅστις ἔπαθε καὶ ἀπέθανε διὰ νὰ ἀφήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν βίον αὐτοῦ τύπον καὶ υπογραμμόν. Ὁ διδάσκων ἄρα τοὺς ἄλλους νὰ σέβωνται τοὺς νόμους ὀφείλει αὐτὸς πρῶτος νὰ σέβηται αὐτούς· ὁ προτρέπων τοὺς ἄλλους νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον αὐτῶν, νὰ πράττωσι τὸ καλόν, ὀφείλει αὐτὸς πρῶτος νὰ ἐκπληρῇ τὸ καθήκον του, νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν. Τότε εἶνε ἀληθῶς μέγας· τότε ἡ διδασκαλία φέρει σωτήρια ἀποτελέσματα. Ὁ Πρόδρομος ἐκ ταπεινοφροσύνης ἐμποδίζων τὸν Ἰησοῦν νὰ βαπτισθῇ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Εγὼ ἔχω χρεῖαν νὰ βαπτισθῶ ὑπὸ σοῦ». Πάντες ἐβαπτισθημεν εἰς Χριστόν, ἀλλ' ἔχομεν χρεῖαν νὰ βαπτισθῶμεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, νὰ πιστεύσωμεν εὐκρινῶς εἰς αὐτόν· διότι τότε, ἔχοντες ὁδηγὸν τὸν ἐν τῇ Ἰορδάνῃ ἐπιφανέντα καὶ φωτίσαντά τὸν κόσμον, θὰ δυνηθῶμεν νὰ πράττωμεν τὸ ἀγαθόν, νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸν προορισμὸν ἡμῶν, ὅστις συνίσταται εἰς τὴν ἡθικὴν τελειοποίησιν, εἰς τὴν ἐξομώσωσιν ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκ τῆς ἀπίστεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας τὴν ἀνάμνησιν τελοῦμεν σήμερον, ἐνισχυόμεθα ἐν τῇ πίστει ἡμῶν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα· διότι ὁ μὲν Υἱὸς βαπτίζεται ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καταβαίνει ὡς περιστέρα ἐπ' αὐτόν, καὶ ὁ Πατὴρ μαρτυρεῖ ἄνωθεν περὶ αὐτοῦ λέγων, ὅτι οὗτος εἶνε ὁ Υἱὸς αὐτοῦ ὁ ἀγαπητός.

Τῇ Κυριακῇ μετὰ τὰ Φῶτα.

(Μαθ. δ' 12—17).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης¹⁾ παρέδωκεν, ἀνεχώρησεν²⁾ εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ, ἐλθὼν κατέφυγεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν³⁾, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ⁴⁾, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ Προφήτου, λέγοντος· Γῆ Ζαβουλὼν, καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ,⁵⁾ ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου⁶⁾, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· ὁ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοὺς καθημένους ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς· Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύττειν καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε, ἥγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰωάννης ἐφυλακίσθη, διότι ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Ἡρώδη καὶ ἤλεγχεν αὐτὸν παρανομοῦντα· δὲν ἐτόλμα

1) Παρέδωκεν, δηλ. εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐφυλακίσθη δὲ ὁ Ἰωάννης ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, διότι ἤλεγχε τὸν κακὸν καὶ ἄσενον αὐτοῦ βίον.

2) Εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐνταῦθα ἤρχισε τὸ πρῶτον νὰ διδάσκῃ ὁ Ἰησοῦς τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ.

3) Ἐν ὁρίοις. Ἡ Καπερναοὺμ κεῖται μεταξὺ τῶν ὁρίων τῶν δύο φυλῶν Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰορδάνου. Ἐν τῇ Καπερναοὺμ διέτριψε πολὺν χρόνον ὁ Ἰησοῦς, διὸ καὶ ὁ Ματθαῖος καλεῖ αὐτὴν «ἐαυτοῦ πόλιν» (8' 1)· πλειστοὺς δὲ μαθητὰς ἐξέλεξε ἐξ αὐτῆς καὶ πολλὰ θαύματα ἐποίησεν ἐν αὐτῇ.

4) Ἴνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν (Ἡσ. 8' 1).

5) Ὁδὸν θαλάσσης, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν θάλασσαν.

6) Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· οἱ κάτοικοι τῆς Γαλιλαίας κειμένης πρὸς βορρᾶν τῆς Παλαιστίνης, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐθνικοί, εἰδωλολάτραι· ἦσαν δὲ ἁμαρτωροὶ καὶ διεφθαρμένοι, διὸ λέγει τὸ Εὐαγγέλιον ὅτι ἐκάθηντο ἐν σκότει, ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου. ἐφώτισε δ' αὐτοὺς τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

ὅμως ὁ Ἡρώδης νὰ τὸν φονεύσῃ διότι ὁ λαὸς ἐθεώρει αὐτὸν ὡς προφήτην. Τὸ θάρρος πρὸς τὴν ἀλήθειαν καθιστᾷ πολλάκις καὶ τὸν ἀπλῶν ἰδιώτην φοβερὸν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς. Ἄς λαλῶμεν πάντοτε μετὰ θάρρους τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἂν πρόκειται νὰ φυλακισθῶμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν ἐν τέλει ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς ἀπέθανεν ὁ Ἰωάννης· διότι τί ἐνδοξότερον καὶ μᾶλλον εὐάρεστον εἰς τὸν Θεόν ἢ νὰ ἀγωνιζόμεθα καὶ νὰ ἀποθνήσκωμεν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας; Ἡ ἀλήθεια εἶνε αὐτὸς ὁ Θεός, ὥστε ὁ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ζῇ ἐν τῷ Θεῷ, ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν Θεόν. Ὅχι μόνον οἱ κάτοικοι τῆς Γαλιλαίας, ἀλλὰ πάντες οἱ λαοὶ ἐκοιμήντο ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου· διότι πάντες οἱ λαοί, πλὴν μόνου τοῦ Ἰουδαίου, ἐλάτρευον τὰ κτίσματα ἀντὶ τοῦ κτίστου, ἦσαν δὲ τελείως διεφθαρμένοι καθ' ὃν χρόνον ἐπεφάνη εἰς τὸν κόσμον ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Ἀλλ' ἀνέτειλε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ οἱ φωτισθέντες δι' αὐτοῦ κατέλιπον τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἐλάτρευσαν τὸν ἀληθινόν Θεόν, ἀφῆκαν τὸν πρότερον διεφθαρμένον βίον αὐτῶν καὶ ἀνεγεννήθησαν ἐν Χριστῷ καὶ ἠθικοποιήθησαν. Τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἄς φωτίζῃ πάντοτε καὶ ἡμᾶς· διότι καὶ ἡμεῖς ἀντὶ τῶν εἰδώλων λατρεύομεν πολλάκις τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ ἐν ἡμῖν οὐχὶ σπανίως ἀναφαίνονται αἱ κακίαι, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχον παρὰ τοῖς εἰδωλολάτραις. Ὅταν ὅμως ὡς ὁδηγὸν ἡμῶν φροντίζωμεν νὰ ἔχωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, τότε θὰ ζῶμεν ὡς ἀληθεῖς χριστιανοί, ὡς νέα κτίσις ἐν Χριστῷ. Ἄν ὡς ἄνθρωποι παρεκκλίνωμεν, ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι διὰ τῆς μετανοίας ἤρχισε τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὅτι μόνον ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια δύναται νὰ προφυλάττῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τελείας διαφθορᾶς καὶ νὰ προάγῃ εἰς βίον χριστιανικόν.

Ἡ περιτομή τοῦ Χριστοῦ.

(1 Ἰανουαρίου)

(Λουκ. 6'. 20—21 καὶ 40—52).

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ, ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ

αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτοὺς. Καὶ ὅτι ἐπλήσθησαν ¹⁾ ἡμέραι ὁκτώ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. Τὸ δὲ παιδίον ²⁾ ἠύξανε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. ³⁾ Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἑτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱερουσόλυμα ⁴⁾ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ ⁵⁾ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ἐπιστρέφειν αὐτοῦ, ὑπέμεινε Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδείᾳ εἶναι ἦλθον ⁶⁾ ἡμέρας ὁδόν, καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῖσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς· καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτόν ⁷⁾ ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτοὺς. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

1) Ἡμέραι ὁκτώ. Κατὰ τὸν νόμον ὁ Ἰησοῦς, περιτεμήθη τὴν ὁγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ καὶ ὀνομάσθη Ἰησοῦς, ὡς εἶχε λεχθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου.

2) Ἡύξανεν, ἀνθρωπίνως δηλαδὴ.

3) Καὶ ἐπορεύοντο. Κατὰ τὸν νόμον, μετὰ τὸ 12ον ἔτος, πᾶν ἄρρεν ὀφείλε νὰ παρουσιάζηται ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἐν Ἱερουσόλοις τρεῖς τοῦ ἔτους, δηλαδὴ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας.

4) Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς· ἀπὸς τοὺς ἀρχιστοῦ τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ Πάσχα, ὅπως πᾶς Ἑβραῖος ν' ἀναβῇ εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα.

5) Τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἦτοι μετὰ ὁκτὼ ἡμέρας· διότι τὸ Πάσχα διήρκει ἑπτὰ ἡμέρας.

6) Ἡμέρας ὁδόν· ὅσον δηλαδὴ δύναται τις νὰ ὁδοιπορήσῃ μίαν ἡμέραν.

7) Ἐν τῷ ἱερῷ = ἐν τῷ ναῷ.

Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἰδοὺ ὁ πατήρ σου ἀγὼ ὁδονύμενοι ἐζητοῦμέν σε. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι ἐζητεῖτε με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ὁ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ μετέβη μετ' αὐτῶν· καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Παρατηρήσεις.

Δι' ὅλου τοῦ βίου ὁ ἀναμάρτητος Ἰησοῦς ὑπετάσσετο εἰς τοὺς νόμους, θέλων νὰ δεῖξη καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ὅτι καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ὑποτασσώμεθα καὶ εἰς τοὺς θείους καὶ εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους. Ἦδη ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐδεικνυνεν ὁ Ἰησοῦς ἀγάπην πρὸς τὸν Ναὸν καὶ πρὸς τὰ θεῖα, μετὰ προθυμίας δὲ ἡσυχολεῖτο εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Παράδειγμα διδακτικώτατον εἰς ἡμᾶς. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ θεῖα, τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς θρησκείας πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς πάντα χριστιανὸν ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας· διότι ὅπου ἐξέλιπεν ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ θεῖα, ἐκεῖ ἐξέλιπε καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀληθῆ ἀρετήν. Θεὸς καὶ ἀγαθόν, θρησκεία καὶ ἡθικὴ εἶνε στενώτατα συνδεδεμένα. Ἄς ἀγαπῶμεν λοιπὸν καὶ ἃς λατρεύωμεν ἀπὸ καρδίας τὸν Θεόν, ἃς ἀκούωμεν προθύμως καὶ ἃς μελετῶμεν τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀληθὴς θρησκεία, καὶ τότε ὁ ἀγαπῶμεν τὸ ἀγαθόν, θὰ εἴμεθα ἀληθῶς ἐνάρετοι. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἦτο ἐν πᾶσι τύπος ἀρετῆς. Πλὴν ἄλλων παρέ-

1) Ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου, δηλ. ὁ πατήρ μου εἶνε ὁ Θεός. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὁ Ἰωσήφ δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν· ἢ προστασία αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Μορίαν ἐληξεν.

χει ἐνταῦθα εἰς ἡμᾶς παράδειγμα ὑποταγῆς εἰς τοὺς γονεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπετάσσετο, ὡς λέγει ἡ παρούσα περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ ὑποταγὴ δ' αὕτη εἰς τοὺς γονεῖς εἶνε καθήκον ἱερώτατον καὶ ὠφελιμώτατον· διότι ἐπεσφράγισεν αὐτὸ διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ ὁ Ἰησοῦς καὶ τὸ ἐξαγιαζεῖ τὸ Εὐαγγέλιον λέγον ὅτι εἶνε εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ νὰ ὑπακούωμεν εἰς τοὺς γονεῖς (Κολ. γ' 25), καὶ διότι τὰ παιδία στερούμενα εἰσέτι κρίσεως καὶ πείρας, εὐκόλως θὰ διεφθέρωντο, ἂν δὲν ὑπήκουον εἰς τοὺς γονεῖς, οἵτινες καὶ δύνανται καὶ θέλουσι νὰ διδάξωσι καὶ συμβουλευσώσιν εἰς τὰ παιδία των τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα. Διὰ τῆς ὑποταγῆς εἰς τοὺς γονεῖς τὰ τέκνα δύνανται νὰ προκόπτωσιν, ὡς ὁ Ἰησοῦς, νὰ γίνωνται δὲ ἀρεστὰ καὶ ἀγαπητὰ καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ μεταφθόρῳσις τοῦ Χριστοῦ.

(Ματθ ιζ'. 1—9).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰακώβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὅρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. Καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἡλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἡλίᾳ. Ἐπὶ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ²⁾ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκήλασεν αὐτούς.

1) Ὅρος ὑψηλόν, κατὰ τὴν παράδοσιν εἶνε τὸ ὅρος Θαβώρ ἐν Γαλιλαίᾳ.

2) Νεφέλη· ἡ νεφέλη εἶνε τὸ σύμβολον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ.

καὶ ἰδοὺ ¹⁾ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα ²⁾· αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταί, ἔπесον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον. Καὶ καταβαινόντων ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων ³⁾· Μηδενὶ εἶπατε τὸ ὄραμα, ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐβ νεκρῶν ἀναστῇ.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μετεμορφώθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, παρέχων οὕτω δεῖγμα τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ περιβληθῇ μετὰ θάνατον. Συγχρόνως δὲ προητοιμαζεν οὕτω τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ σκανδαλισθῶσι καὶ νὰ μὴ ἀπιστήσωσιν, ὅταν μετ' ὀλίγον ἔμελλον νὰ ἴδωσιν αὐτὸν κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μεταξὺ δύο ληστῶν. Κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐφανερώθη ἡ θεότης αὐτοῦ, διότι ὁ Θεὸς ἐμαρτύρησεν ἄνωθεν, ὡς ἐν τῇ βαπτίσῃ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ ὁ ἀγαπητός, παρήγγειλε δὲ νὰ ἀκούωμεν αὐτοῦ, ὡς ἀκούομεν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχεν αἰω-

νίως, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου ἐστάλη εἰς τὸν κόσμον, ἵνα διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὸ ὄρος Θαβὼρ παρέλαθεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τοὺς τρεῖς μαθητάς αὐτοῦ, τὸν Πέτρον, τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, τοὺς ὁποίους ἡγάπα ἰδιαιτέρως, διότι ἦσαν οἱ θερμότεροι καὶ οἱ μᾶλλον ἀφωσιωμένοι μαθηταὶ αὐτοῦ. Πάντας τοὺς μαθητάς του ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἰδιαιτέρως ὅμως ἡγάπα τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους εἰς αὐτὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν του, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε περὶ αὐτῶν ὅτι μήτηρ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἶνε οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. Ἄς ἀκούωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καὶ ἂς φυλάττωμεν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀγαπᾷ καὶ ἡμᾶς ὡς ἄλλην μητέρα καὶ ἀδελφούς, καὶ θὰ μᾶς φωτίξῃ εἰς τὸν βίον ἡμῶν καὶ θὰ μᾶς καθοδηγῇ εἰς τὸ ἀγαθόν, εἰς τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν. Ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰωάν. γ' 12).

Τ Ε Λ Ο Σ

1) Φωνή· τὸ δεύτερον ἤδη ἐνταῦθα ὁ Πατὴρ μαρτυρεῖ περὶ τοῦ Υἱοῦ.

2) Αὐτοῦ ἀκούετε· θέλημα τοῦ πατρὸς εἶνε νὰ ὑποτάσσῃται πᾶς ἄνθρωπος εἰς τὸν Υἱόν, ν' ἀκούῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ.

3) Μηδενὶ εἶπατε· εἰς οὐδένα νὰ εἴπη· ἐπὶ τῷ ὅτι ἐξ ὧν εἶδετε· διότι τὸ ὄραμα ἔγεινε χάριν τῶν μαθητῶν, ἵνα εἴ τι μᾶλλον πιστεύσωσιν ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ σκανδαλισθῶσι καὶ ἀπιστήσωσιν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου· ὄραμα = ὅσα εἶδον· ἀντὶ τῆς λέξεως ταύτης ὁ Μάρκος ἔχει « ἃ εἶδον », ὁ δὲ Λουκᾶς « ὧν ἐωράκασιν », οὐδενὶ ἀπήγγειλον ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέταις οὐδέν ».

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1900

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Ἰγνάτιον Μεσχάλην,

Ἐχοντες ἐπ' ὄψει τὸν Νόμον ΒΤΓ' τῆς 12 Ἰουλίου 1895,
τὸ σχετικὸν Βασιλικὸν Διάταγμα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ἰδίου
ἔτους, τὰς προκηρῦξεις περὶ διαγωνισμοῦ διδασκικῶν βιβλίων
τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἐκθεσὶν τῆς οἰκείας ἐπι-
τροπείας, δηλοῦμεν ὑμῖν, δι' ἐγκρίνομεν τὴν ἐφ' ὁμῶν εἰς τὸν
διαγωνισμὸν ὑποβληθείσας **Περικοπὰς τοῦ Εὐαγγε-
λίου**, ὅπως εἰσαχθῇ ἐπὶ πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχο-
λικοῦ ἔτους 1901—1902 ὡς διδασκικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μα-
θητὰς τῶν πλήρων δημοτικῶν σχολείων ἐν γένει.

Καλεῖσθα δ' ὅπως ἐκτελέσητε τὰ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου Νόμου
κλπ. ἐπαγορευόμενα καὶ τὰς ἐπὶ τῆς Ἐπιτροπείας ἀναγρα-
φομένα παρατηρήσεις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Μαΐου 1901.

Ὁ Υπουργὸς
Σ. Ε. ΣΤΑΝΣ

Στέφ. Μ. Παρίσης